

Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Siyasete Muhalif Basın Penceresinden Bakmak: İzinsiz Muhalefet Dergisi

Viewing Politics from the Opposite Press Window in the Transition to Multi-Party System: The Journal İzinsiz Muhalefet

Firdes TEMİZGÜNEY*

Geliş Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published	Tür/ Type
20.04.2022	30.05.2022	30.06.2022	Araştırma
Atf/Citation: Temizgüney, Firdes, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Siyasete Muhalif Basın Penceresinden Bakmak: İzinsiz Muhalefet Dergisi”, <i>Tarih ve Tarihçi</i> , 1 (1), 2022, s. 73-113.			

ÖZET

Çok partili hayat, demokratik teamüllerin yerleşmesi açısından önemli olduğu kadar, basın hürriyeti açısından da dönüm noktası teşkil etmiştir. Nitekim sadece siyaset muhalefet kazanmamış, hem ulusal hem de yerel basında Cumhuriyet Halk Partisi'ne (CHP) muhalif görüşler ortaya çıkmıştır. Yeni kurulan partilerin basın tarafından dikkatle takip edilmesi, zaman zaman bu yayın organlarını taraf hâline getirmiştir. Bu taraftarlık aynı zamanda muhalif yayın çeşitliliğini de artırmıştır. Çok partili hayata geçiş sürecinde muhalif yazılarıyla dikkat çeken yayınlardan biri de İzinsiz Muhalefet dergisidir. İzinsiz Muhalefet dergisi, yeni kurulan Millet Partisi'nin (MP) sözcüsü olarak yayın hayatına başlamıştır. Bu sebeple dergide partinin teşkilatlanması, toplantı ve kongre gibi faaliyetleri ile ilgili tanıtım yazılarının yanı sıra partiye yönelik eleştirilere de cevap verilmiştir. Derginin bir diğer misyonu, CHP iktidarına ve muhalefetin ağır kanadı Demokrat Parti'ye (DP) karşı mücadele şeklinde belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, çok partili hayata geçiş sürecinde kurulan İzinsiz Muhalefet dergisinin yayın çizgisini hem taraftar hem de muhalif açıdan değerlendirmektir. Bu amaçla dönemin gelişmelerini iktidar, muhalefet ve basın düzleminde ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Çok Partili Hayat, Basın, Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Partisi, İzinsiz Muhalefet Dergisi.

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, E-Mail: temizguney@hotmail.com.
ORCID ID: 0000-0002-1412-0439.

ABSTRACT

Multi-party system was not only important for the establishment of democratic practices, but also was a turning point in terms of freedom of the press. As a matter of fact, in this period, not only did the political opposition win, but opposition to the Republican People's Party (RPP), emerged in both the national and local press. The fact that the newly established parties were followed carefully by the press caused these media organs to become partisans time to time. This advocacy also increased the diversity of dissident publications. One of the publications that draws attention with its dissident articles during the transition to multi-party system is the Journal *İzinsiz Muhalefet*. *İzinsiz Muhalefet* started its publication life as the voice of the newly established the Nation Party (MP). For this reason, in the journal, in addition to the promotional articles about the organization, activities, such as meetings and congresses, of the party, the criticisms against the party were also answered. Another mission of the journal was determined as the struggle against the RPP government and the Democrat Party (DP), the strong wing of the opposition.

The aim of the present study is to evaluate the publication principles of the Journal *İzinsiz Muhalefet*, which was established during the transition to multi-party system, from the perspective of both supporters and dissidents. For this purpose, the developments of the period will be discussed at the level of the government, the opposition and the press.

Keywords: A Multi-Party System, The Press, RPP, The Nation Party, The Journal *İzinsiz Muhalefet*

Giriş

Birçok ülkede siyasi iktidarlar basını hem kontrol altına almayı hem de ondan yararlanmayı amaçlamışlardır. Basını kontrol etmek maksadıyla çeşitli kurumlar oluşturulmuş ve kanunlar çıkarılmıştır¹. Basın, iktidar sahiplerinin yönetimlerini sürdürmek, meşruiyetlerini sağlamak ve kamuoyunun desteğini almak açısından da büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte basının kamuoyu oluşturma ve yansıtma özgürlüğü hiçbir zaman sınırsız olmamış, bu özgürlük zaman zaman çeşitli uygulama ve yasaklarla kontrol altında tutulmuştur².

Türkiye açısından iktidar ve basın ilişkisi değerlendirildiğinde durumun benzer olduğu görülür. Cumhuriyetin ilanından sonra basın, inkılâpların halka

¹ Kadir Şeker, "İnönü Dönemi Basın Hayatı ve 1948-50 Arasında CHP ile Muhalefet Arasında Basın Alanında Yaşanan Tartışmalarda Merzifon Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 2011, s. 42.

² Nuran Yıldız, "Demokrat Parti İktidarı ve Basın", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, LI/1, 1996, s. 481.

duyurulması ve benimsetilmesinde çok önemli roller üstlenmiştir. Bu dönemde basının uymak zorunda olduğu yasal uygulamalar, 1931 tarihli Matbuat Kanunu ile yürürlüğe girmiştir. 22 Mayıs 1933'te ise memleketin içinde ve dışında siyasi ve kültürel hareketler bakımından bütün yayınları takip etmek, milli matbuatın inkılâpların prensiplerine ve devletin umumi siyasetine göre çalışmasını sağlamak göreviyle Matbuat Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Bu tarihten sonra da gerek Matbuat Kanunu'nda yapılan değişiklikler gerek diğer uygulamalarla birlikte basın üzerindeki sıkı denetim devam etmiştir³. Atatürk'ün ölümü üzerine Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, Aralık 1938'de yapılan CHP Olağanüstü Kurultayı'nda, "Milli Şef ve CHP Değişmez Genel Başkanı" unvanlarını almıştır. Böylece 1938-45 arası dönemde Milli Şef'in her şeye hâkim olduğu bir yönetim tarzı oluşturulmuş, bu durum basın hayatına da yansımıştır.

Milli Şef dönemindeki iktidar-basın ilişkileri, savaş koşullarının da etkisiyle inişli çıkışlı bir çizgi izlemiştir. 1939'da başlayan ve Kasım 1947'ye kadar, önce aylık olarak öngörülen ancak sonrasında üçer aylık uzatmalarla devam eden sıkıyönetim dönemlerinde hükümet olağanüstü yetkilere kavuşmuştur⁴. Öyle ki bu yetkiler basının denetimi için de kullanılmış; çok sayıda dergi ve gazete kapatılırken yazarları da tutuklanmıştır. Tek parti döneminde gazeteci milletvekillerinin sayıca çokluğu ise yine CHP'nin basını kontrol için izlediği bir başka yol olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte, dünya üzerinde ortaya çıkan yeni dengeler, ülkelerin kendi iç siyasetlerini değerlendirmelerini gerektirmiştir. Türkiye'de 27 yıldır devam eden tek parti iktidarı, gerek dış koşullar gerek yönetimi iyice yıpratmış olan iç koşullar nedeniyle çok partili hayata geçiş kararı alınmıştır⁵. Çok partili hayata geçişle birlikte 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi, 1946 yılında ise DP kurulmuştur.

Çok partili hayat, demokratik teamüllerin yerleşmesi açısından önemli olduğu kadar, basın hürriyeti açısından da dönüm noktası teşkil etmiştir. Nitekim sadece siyaset yasal ve örgütlü bir muhalefet kazanmamış, hem ulusal hem de yerel basında CHP'ye muhalif görüşler ortaya çıkmaya, iktidarın eleştirilemez olarak bilinen uygulamaları eleştirilmeye başlanmıştır⁶. Özellikle Türk siyasetine yön verecek olan

³ 27 Haziran 1938'de Matbuat Kanunu'nun sekiz maddesi değiştirilerek basın üzerindeki baskı iyice arttırıldı. Aynı gün Basın Birliği Kanunu kabul edildi. Türkiye'de çıkan gazete ve dergilerin sahiplerinin, bu gazete ve dergilerle Türk haber ajanslarının yazı, haber, resim, fotoğraf ve tashih işlerinde ücretle, sürekli ve düzenli çalışarak bu işi meslek edinenleri kapsayan Basın Birliği'ne girmek zorunluydu. Girmeyenler, kayıtlarını yaptırıcaya kadar mesleklerini yerine getirmekten yasaklanabilirlerdi (Neşe Yeşilçayır, "Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27/79, 2011, s. 134). Basın üzerindeki sıkı denetimi sağlayan düzenlemeler sonrasında da devam edecektir.

⁴ İsmail Cem Feridunoğlu, "Çok Partili Siyasi Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44, 2016, s. 1048.

⁵ Ayşe Elif Emre Kaya, "Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 39, 2010, s. 94.

⁶ Şeker, agm., s. 46.

DP'nin CHP'yi antidemokratik kanun ve uygulamaları üzerinden eleştirmesi, basın konusundaki düzenlemeleri zorunlu olarak gündeme getirmiştir. Bu konuda atılan önemli adımlardan biri, 13 Haziran 1946'da 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nun hükümete gazete kapatma yetkisi veren 50. maddesinin kaldırılması olmuştur. Ancak bu maddenin kaldırılmasıyla gazetelerin kapatılması son bulmamıştır. 21 Temmuz 1946 seçimlerinin ardından seçim sonuçları hakkında vatandaşları şüpheye düşürücü ve memleketin huzurunu sarsıcı her türlü neşriyat yasaklanırken Celal Bayar'ın hükümeti seçimlere hile karıştırmakla suçlayan bildirisini yayımlayan gazetelerden kapatılanlar olmuştur. Böylece İstanbul'da sıkıyönetimin varlığı, 50. madde kaldırılrsa bile basın üzerindeki baskıların devam etmesini sağlamıştır⁷.

Basınla ilgili düzenlemeler büyük tepki çekerken Türk siyasetindeki değişimler de devam etmiştir. Seçim sürecinde iyice gerilen CHP-DP ilişkileri karşılıklı suçlamalarla daha da çıkmaza girmiştir. Savaş sonrası batı bloğuna dayanan ve demokratik görünmeye ihtiyaç duyan Türkiye'de çok partili hayatın devamı daha da önem arz ediyordu. Bu sebeple iktidar-muhalefet ilişkilerini yumuşatmak isteyen İnönü, 12 Temmuz'da bir beyanname yayımlamıştır. İnönü, "Meşru ve kanuni siyasi partilere karşı tarafsız ve eşit muamele mecburiyeti, siyasi hayat emniyetinin temel şartıdır." diyerek, bütün partilere karşı eşit davranılacağını belirtmiştir⁸. İnönü, Türkiye'nin yönünün çok partili demokrasi olduğunu, tek partili düzene bir daha dönüş olmayacağını açıkça ilan etmiştir.

12 Temmuz Beyannamesi DP tarafından olumlu karşılanmakla birlikte parti içi ihtilafı arttırmış⁹; muhalefet muhalefet doğurmuştur. Bir süredir devam eden büyük hizipleşme, partiden ayrılanlar tarafından MP'nin kurulması ile sonuçlanmıştır. Siyasetteki çeşitlilik basına da yansımıştır. Söz konusu partiler basın tarafından dikkatle takip edilmiş, hatta zaman zaman bu partilerin yayın organı olabilecek bir kimlik kazanmışlardır. Bu kimlik aynı zamanda muhalif yayın çeşitliliğini de arttırmıştır. Çok partili hayata geçiş sürecinde muhalif yazılarıyla dikkat çeken yayınlardan biri de İzinsiz Muhalefet dergisidir.

İzinsiz Muhalefet Dergisinin Yayın Hayatına Başlaması

İzinsiz Muhalefet dergisi, CHP iktidarının son dönemlerinde İstanbul'da yayın hayatına başladı. 30 Aralık 1949-10 Nisan 1950 tarihleri arasında toplamda 14

⁷ Yeşilçayır, agm., s. 134, 151, 160.

⁸ Bu beyanname ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Hüseyin Şeyhanlıoğlu, "12 Temmuz Beyannamesi'nin Siyasal Etkileri ve Önemi Siyasal Hayatımızda Çatışma Çözümüne Bir Başarı Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 2012, s. 77-100; Fehmi Akın, "12 Temmuz Beyannamesi'nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/2, 2009, s. 92-109.

⁹ Parti içindeki "müfrit muhafazakârlar" olarak nitelendirilen ve CHP'ye karşı daha sert muhalefet yapılmasını isteyen bu grup, zamanla partinin kurucuları ile görüş ayrılığına düştü. Bunlar, DP'nin giderek içinden çıktığı CHP'ye benzediği ve gerçek bir muhalefet partisi olma özelliğini kaybettiğini düşünüyorlardı (Firdes Temizgüney, *Üç Devirde Bir Muhalif Fuat Arna*, Hitabevi Yayınları, Ankara 2019, s. 53).

sayı yayımlandı. Gün basımevi tarafından yayımlanan derginin idarehanesi Sirkeci Yenipostane Cad. No. 8’de bulunuyordu. Derginin sahibi, CHP döneminde *Tek parti idaresine başkaldıran kaymakam* olarak adını duyuran Fuat Arna’dır¹⁰. 1946 genel seçimleri sırasında Akçakoca kaymakamlığı görevinde bulunan Arna’nın, dönemin Bolu Valisi Naci Rollas tarafından CHP Bolu adayına destek olması için parti teşkilatıyla ve parti müfettişiyle tam bir işbirliği halinde çalışması emrini içeren resmi yazıyı, partinin adamı değil devletin kaymakamı olduğunu belirterek istifa edip gazetede yayımlatması büyük ses getirmişti. Böylece CHP’nin seçimlerde yaptığı usulsüzlüğün dayanağını ortaya koyan Arna, sonrasında DP saflarına katıldı. DP’nin kuruluş aşamasında Doğu ve Doğu Karadeniz illerindeki teşkilatlanmasını sağlamak için parti müfettişi olarak görevlendirildi. DP içinde siyasete atılan Arna, parti içi muhalefetin artmasıyla önce müfettişlikten istifa etti, ardından da MP’nin kuruluşunda etkin rol aldı. MP’nin kendi içinden ayrılanlarca kurulması DP’de büyük bir rahatsızlık meydana getirdi. Üstelik MP, sadece DP’nin eleştirilerine maruz kalmadı, aynı zamanda Tasvir, Ulus ve Vatan gazeteleri başta olmak üzere basında da parti için çok sayıda olumsuz yazı çıktı. Arna, çok kısa bir süre önce kurulmuş olmasına rağmen basın topluluğunda MP’ye karşı hücumundan duyduğu üzüntüyü belirtirken gelen eleştirilere aynı şiddetle cevap vermek için yeniden gazeteciliğe soyundu¹¹.

İlk sayısı 30 Aralık 1949’da çıkan ve haftada bir kez Cuma günü yayımlanacak olan derginin fiyatı, 25 kuruştur. Derginin “*İsmarlama Hürriyet*” kapak yazısı ve DP’yi eleştiren bir karikatürle yayımlanan ilk sayısında *İzinsiz Muhalefet* isminin de neden tercih edildiği “*İsmimizin Manâ ve Şumulü*” başlıklı yazı ile açıklanıyordu:

“Milletin istediği hürriyet ve demokrasi ile Halk Partisi zımmatdarlarının istedikleri arasında uçurumlar vardı. Millet, kendi içinden gelerek bu davayı benimsiyor diğerleri ise yeni dünyadan gelen sese uymak için akort yapıyorlardı. İşte bu zamanlarda idi ki yine onların istediğine boyun eğecek onların müsaadesi nispetinde muhalefet edecek, başka bir tabirle onların izni ile muhalefet gösterisi yapacak Celal Bayar gibi bir demokrat ortaya çıkacaktı. Netice malum. Millet bir sene içinde Demokrat Parti kurucularının bu izinli muhalefet dolabının dönüş şeklini gördü. Millet’in¹² içindeki muhalefet aşkı asla müsaadeli ve izinli bir muhalefet değildi. Bu itibarla iktidarın izni ve müsaadesi olmadan başlayan ve Türk milletinin

¹⁰ Fuat Arna hakkında geniş bilgi için bkz. Temizgüney, *age*.

¹¹ DP’nin teşkilatlanma aşamasında Celal Bayar ve Adnan Menderes, genel olarak basının desteğine rağmen partinin sözcülüğünü yapacak bir yayına ihtiyaç duydular. Bayar ve Menderes’in teklifi üzerine Arna, Demokrasi gazetesini çıkardı. Ancak gazete çok geçmeden dönemin basın sansüründen nasibini aldı ve uzun ömürlü olmadı. Menderes’in bir nutkunu yayımlaması üzerine Tasvir, Kudret, Demokrat İzmir ve Yeni Asır gazeteleriyle birlikte Demokrasi de Sıkıyönetim İdaresince kapatıldığı gibi müdürleri tutuklanıp İzmir Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi (Dün ve Bugün, 6 Ocak 1956, 10, Yıl: 1, s. 12-14). Gazetecilik deneyimi tutuklandığı için kesintiye uğrayan Arna, sonrasında da muhalif kimliğini basın yoluyla devam ettirdi.

¹² Bu ifadeyle MP kastediliyor, aynı zamanda Millet/halk bütünleşmesi vurgulanıyordu.

kimseden emir ve izin almadan yaptığı muazzam muhalefet muvacehesinde mecmuamızda o temiz zümreye mensup kimseler arasında yer alanlar tarafından çıkarıldığından izinsiz ifadesini bu zihniyetten almış bulunmaktadır...”

Dergi, isminin manasını açıklarken MP ile olan bağıını ön plana çıkarmaya özen göstermiş, “*Millet içindeki muhalefet aşkı asla müsaadeli ve izinli bir muhalefet değildir.*” sözleriyle parti halk bütünleşmesini vurgulamıştır. Dergi, CHP’nin hürriyet ve demokrasiden uzak olduğu, sadece dünyada meydana gelen gelişmeler doğrultusunda demokratik görünmek adına çok partili hayata geçtiği vurgusunu yapıyordu. DP ise bu demokrasi oyununda CHP’nin izin verdiği ölçüde ve gerçek muhalefetten uzak bir anlayışla kurulmuştu. Bu sebeple kuruluşundan kısa bir süre sonra CHP’nin dümen suyuna gitmişti. Derginin yayın misyonu ise; bir taraftan CHP iktidarına diğer taraftan da muhalefetin ağır kanadı DP’ye karşı mücadele şeklinde belirlenmiştir. Muhalif kimliğini basın yoluyla da devam ettirmek isteyen Arna’nın siyasi tercihi MP’den yana olduğu için dergi, aynı zamanda partinin adeta resmi yayını hâline gelmiştir. Bu durum derginin kapağında kullanılan iç içe geçmiş “MP” harflerinden oluşan amblemiyle de vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca partinin ülke genelinde yaptığı toplantı ve miting gibi bütün çalışmalarının tanıtımı dergi aracılığıyla halka duyurulmuştur.

Derginin en dikkat çeken yönü ise DP’den ayrılan ve MP’nin kuruluşunda önemli rol alan kişilerin yazar kadrosunda yer almasıydı. Derginin yazar kadrosu içerisinde; Fuat Arna, Osman Bölükbaşı, Nurettin Ardıçoğlu, Sadık Aldoğan, Şevki Dağdelen, Saadet Kaçar, Ömer Demircioğlu, Lütfi Bornovalı, Ertuğrul Akça, İzzet Mühürdaroğlu, Ö. Faruk Kurt, Necati Yaşmut, Osman Nuri Köni, Seyfi Afir, Kadir Musluoğlu, Nuri Leflef, Rıza Çavdarlı, Hasan Eltez, Faruk Hepşen, Malik Yazar, Baha Mecit Karabağlı, Mustafa Genç, Abdurrahim Zapsu gibi isimler vardı. Zengin bir yazar kadrosuna sahip olan dergide, yazarların isimleri meslekleri ile birlikte verilmektedir. Dergide dönemin önemli isimleri tarafından farklı basın kaynaklarında çıkan yazılar da yayımlanmıştır. Bu minvalde Ali Fuat Başgil’in yazılarına yer verildiği görülmektedir. Dergide Fıkracı, Şakacı, Köycü, İspirli, Bir Yazar, Zöbü, Mutaffa, Gören, İnanan, Toplayıcı gibi çok sayıda mahlas kullanılması ise dikkat çeken bir diğer husustur.

Derginin etkili bir muhalefet güdeceği MP ambleminin yanı sıra ilk sayıdan itibaren kullanılan karikatürlerin ve resimlerin yer aldığı kapağında da belli oluyordu. Karikatürlerin tamamı *siyasi karikatür* özelliği gösteriyor, iç siyaset eleştirisi yapıyordu. Örneğin dergi 2. sayısının kapağında, “*Reyinizi bana verin*” diyen ve başında CHP yazan şapkalı şişman bir aşçı, “*Yağma Hasanın böreği!..*” ve “*Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı iştiha sizin, aksırıncaya, tıkanıncaya, patlayıncaya kadar yiyin...*” yazıları ile CHP’nin ülke gelirlerini israfıyla yönettiğinin vurgusunu yapıyordu. CHP’nin ekonomi politikalarına eleştirel açıdan yaklaşan bir başka karikatür de Mumcu imzasını taşıyordu. Derginin 6. sayının kapağında yer alan CHP’nin simgesi Altı Ok resmi, halkın ekonomik sıkıntılar yaşadığı vurgusu ve

“Zavallı iktisadiyatımız!” yazısı ile dikkat çekiyordu. Kapak karikatürlerinde işlenen bir başka içerik, yanlı basın ve basın sansürüydü. Derginin 3. sayısında, gövdesinde muhalefet yazan ve dallarında yanlı yayın yaptıkları iddiasıyla Vatan, Son Posta ve Hürriyet gazetelerinin isimlerinin yer aldığı, CHP ve Bayar tarafından köklerinden yok edilmeye çalışılan bir ağaç karikatürü basın özgürlüğünü simgelerken altında Maskeli Hürriyet Kahramanları ve Hakiki Muhalefet yazısı yer alıyordu. Böylece MP’nin temsilciliğini üstlenen dergide, maskeli hürriyet kahramanları olarak nitelendirilen ve asla gerçek bir muhalefet partisi olarak görülmeyen DP’nin CHP ile birlikte özgür basını yok etmeye çalıştığı vurgusu yapılıyordu. DP yanlısı basını eleştiren ilgi çekici bir başka karikatür örneği ise Cımbız imzasıyla 7. sayının kapağında okuyucuya sunulmuştu. Karikatürde, “Mukadder olan akıbet” yazısıyla birlikte DP’yi simgeleyen ve hasta yatağında ölmek üzere olan Bayar, temsili Tasvir, Vatan, Hürriyet, Son Posta gazetelerince diriltmeye çalışılıyordu.

Derginin kapağında zaman zaman resimlere de yer verilmiş, bunlara eleştirel dozu yüksek yazılar eşlik etmiştir. MP’nin bazı gazetelerin hedefi hâline gelmesi İzinsiz Muhalefeti muhataplarına cevap verecek bir mecraya dönüştürmüştür. Dolayısıyla daha çok MP mitinglerindeki coşkun kalabalığı gösteren resimler, yine partinin önemli temsilcilerinin konuşma yaparken çekilen görselleriyle birlikte verilmiştir. Bu bağlamda derginin 4. sayısının kapağında MP’nin Fatih ilçe mitinginin ve Saadet Kaçar’ın resmine yer verilirken İstanbul gazeteleri, MP’yi bir avuç kindar diye tanıttıkları ve haber yaptıkları için eleştirilmiştir¹³. Yine 5. sayısında, MP toplantı ve mitinglerinden iki görüntü; “Asil milletin MP’ye karşı olan büyük teveccühünü tespit eden levhaları nazarlara sunmuş bulunuyoruz. Müstakil namı altında çıkan gazete sahip ve yazarlarının bir kere daha dikkatlerini celbederiz.” sözleriyle basında önemsiz bir azınlık olarak tanıtılan MP’nin aslında halk nazarında nasıl sevildiği gösterilmeye çalışılmıştır.

Haftada bir kez cuma günü 16 sayfa olarak yayımlanması düşünülen derginin neşir sürecinde zaman zaman sıkıntılar yaşanmış, sayfa sayısında kısıtlamaya

¹³ Dergi, kapak ve içeriği yönünden bütüncül bir yaklaşım benimseyerek MP’ye yönelik basındaki küçümseyici tavra kalabalık miting görselleriyle cevap vermiştir. Bu bağlamda Fatih ilçe mitingindeki kalabalığa bakıp “bizi nasıl bir avuç kindar olarak nitelendiriyorsunuz? Muhalefetin iktidara dolayısıyla zulme kurban edilmesine nasıl razı oluyorsunuz?” sorularıyla partiye yönelik basında çıkan eleştirilerin haksızlığı dile getirilmiştir. MP’nin bir avuç kindar tarafından kurulduğu şeklindeki haberler, miting görsellerinin yanı sıra partililerce yapılan konuşmalarla da eleştirilmiştir. Bu konuşmaların halka ulaşması ise yine dergi aracılığıyla olmuştur. Partinin önemli isimlerinden Osman Nuri Köni’nin MP’nin Beyoğlu şubesi açılışında yaptığı konuşması, “Kinci miyiz” başlığıyla dergide yayımlanmıştır. Partisi adına iddialara cevap verdiğini belirten Köni, “Bize kinci diyorlar. Evet kinciyiz. Demokrasi ve seçim avcılarının kincisiyiz. Biz inkılâp simsarlarının kincisiyiz. Biz vurgunculara ve soygunculara karşı da kinciyiz. Biz tahakküm zihniyetine ve bunun temsilcilerine karşı da kinciyiz. Biz adaleti ve kanunu kendi keyfi ve şahsi menfaatleri için basamak görenlere karşı da kinciyiz.” sözleriyle MP’nin hak ve hürriyetten yoksun, halkın duygularını sömüren uygulamalara karşı kurulduğunu ifade etmiş aynı zamanda bu demokrasiden uzak anlayışından dolayı CHP’yi eleştirmiştir (İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 2, 6).

gidildiği görülmüştür. Örneğin derginin 24 Mart'ta yayımlanması gereken 13. sayısı, siyasi yoğunluk ve bilhassa Sadık Aldoğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılacağına dair çıkan haberlerin netlik kazanması beklenildiği için iki gün gecikmeyle 26 Mart 1950'de yayımlanmıştır. Bu tarihten bir hafta sonra çıkacak sayısı ise hem derginin idarehanesinin taşınması¹⁴ hem de seçim kampanyalarının yoğunluğu ve siyasi gelişmelerin takibinden dolayı yayımlanamamıştır. Sonrasında yayımlanan 14. son sayısı da iki gün gecikmeli olarak 10 Nisan 1950'de çıkabilmiştir. Daha önce 16 sayfa olarak yayımlanan derginin 9-12 sayı aralığında, Fuat Arna'nın rahatsızlığı dolayısıyla sayfa sınırlandırılmasına gidilmiştir. 13. sayısı 17, 14. sayısı ise 10 sayfa olarak yayımlanmıştır.

Derginin her nüshasında, sürekli olmamakla birlikte çok sayıda köşe yazısına yer verilmiştir. Serbest Sütun, Bu Zaviyeden, Bize Göre, İğneyi Kendine Çuvaldızı Başkasına, Her Hafta, Ankara Şakaları, Serbest Kürsü, Düşünceler, Her Hafta Bir Hikâye gibi köşe yazılarında daha çok mahlas kullanan yazarların yazıları dikkat çekmektedir. Bu köşe yazılarından en uzun soluklu olanı ise derginin 3. sayısından son sayısına kadar devam eden *Her Hafta* köşesidir. Derginin 2. sayısında “*Müjde Fıkracı yazı ailemize karıştı*” haberi ile yazar kadrosuna dâhil olduğu duyurulan ve yaptığı hayali röportajları eleştirel bir dille *Her Hafta* köşesinde kaleme alan yazar, *Fıkracı* mahlasını kullanmaktadır. Ülkede basın ve fikir hürriyeti varmış gibi görünse de yazı yazmanın çok zor olduğunu dile getiren yazarın neden adını kullanmadığı böylece anlaşılmaktadır. Nitekim Fıkracı, dönemin Başbakanı Günaltay, Nihat Erim, Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas gibi CHP'nin önemli isimleri ve ünlü yazar Dale Carnegie ile yaptığı sözde röportajlar üzerinden iktidarın politikalarını sert bir şekilde eleştirmektedir. Fıkracı aslında iktidardakiler için fikir, nükte, cinas ve fıkra, karikatür ya da başmakale tenkitinin işe yaramayacağını düşünmekte, yöneticilere doğru yolu göstermek adına kullanılan bu yöntemlerin ancak demokratik memleketlerde başvuru çareler olduğunu dile getirmektedir. Bu sebeple farklı bir anlayış benimseyen Fıkracı'nın, gerçekleşmeyen hayali röportajlar üzerinden oluşturduğu yazılarındaki muhatapları, sert bir eleştiri malzemesine dönüştürmektedir. Derginin 2. sayısından itibaren aralıklarla yer alan bir diğer köşe de *Zöbü* mahlası ile *İğneyi Kendine Çuvaldızı Başkasına* adını taşımaktadır. Daha çok CHP'ye yönelik eleştiri yazılarının yer aldığı köşede, DP'nin de gerçek bir muhalefet partisi olmadığı vurgulanmıştır. Yine Şakacı mahlası ile zaman zaman yer verilen *Ankara Şakaları* köşesinde ise hayali bir sünnet düğünü ve bu düğüne katılan CHP'li siyasilerin isimleri değiştirilerek alaycı bir dille inceden eleştiriler yapıldığı görülmektedir.

Derginin içeriğine bakıldığında; MP'nin teşkilatlanması, toplantı ve mitingleri ile partiye yönelik eleştirilere cevap veren yazıların ağırlık kazandığı dikkat çekmektedir. DP, gerçek bir muhalefetten uzak hatta çıkarları doğrultusunda

¹⁴ Derginin yeni idarehanesi Kirmastı Mahallesi, Refah Sok. No. 58 İstanbul olarak belirtilmiştir.

iktidarla anlaşmalı muvazaa partisi şeklinde değerlendirilmiştir. CHP'nin antidemokratik kanun ve uygulamaları üzerinden yapılan eleştiriler ise ekonomik sıkıntılar, köy, köylüler ve işçi sorunları ile birlikte kaleme alınmıştır. *Haftanın İç ve Dış Hadiseleri* başlığı ile ülke içi problemler ve dünyada gelişen olaylar yakından takip edilmiştir. Hatta dünyada meydana gelen haberleri dergi sayfalarına taşımak için yazarlardan Süleyman Teoman'ın Avrupa seyahatine çıktığı, Yunanistan, İtalya, Fransa ve İngiltere'deki siyasi, iktisadi ve içtimai izlenimlerini makale şeklinde kaleme alacağı bilgisi verilmiştir¹⁵. Bunun yanı sıra Mehmet Akif Ersoy, Kazım Karabekir¹⁶ gibi tarihi kişilerin ölüm yıldönümü sebebiyle yazılan tanıtım yazıları da derginin içeriğinde yer almıştır. Ayrıca derginin 11. sayısı, MP'nin önemli isimlerinden Kenan Öner'in birinci ölüm yıldönümü sebebiyle onun kapak fotoğrafı ve ilgili yazılar eşliğinde çıkmıştır.

Millet Partisi ile İlgili Yazılar

7-11 Ocak 1947 tarihleri arasında gerçekleşen DP'nin Birinci Büyük Kongresi'nde sonradan partinin "müfrit muhafazakâr" kanadında yer alacak bazı şahısların çok sert konuşmaları olmuştu. DP'nin giderek içinden çıktığı CHP'ye benzediği ve gerçek bir muhalefet partisi olma özelliğini kaybettiğini düşünen müfrit muhafazakârlar, Hürriyet Misakı'nın yayımlanmasından sonra istekleri yerine getirilmediği takdirde milletvekillerinin istifa ederek sine-i millete dönülmesini istiyorlardı. Hatta milletvekillerinin Meclise dahi girmemelerini, bu şekilde CHP iktidarının gayr-ı meşru olduğunun ilan edilmesini savunuyorlardı¹⁷. Bu radikal grup karşısında DP ileri gelenleri harekete geçerek muhalif kanadı tasfiye yoluna gitti. Bunların bir kısmı da partiden istifa etti. Sonuç itibarıyla 1948 yılına gelindiğinde DP'nin kuruluş döneminde ön safta hizmet veren kişilerin büyük çoğunluğunun partiden koptuğu görülmektedir. Mareşal Fevzi Çakmak, İstanbul İl Başkanı Kenan Öner, General Sadık Aldoğan, Hikmet Bayur, Emin Sazak, Fuat Arna, Ahmet Tahtakılıç ve Osman Bölükbaşı bunlardan sadece bir kaçıydı.

DP'den ayrılanlar ile tasfiye edilenlerin bazıları yeni bir parti kurma çalışmalarına başlamışlardı¹⁸. Bu grubun başını Kenan Öner ve Hikmet Bayur çekmekteydi. Yapılan çalışmalar sonucunda, Ankara'da 20 Temmuz 1948'de Türkiye'nin üçüncü büyük partisi olarak MP kuruldu. Partinin kuruluşundan sonra Fahri Başkanlığına Mareşal Fevzi Çakmak, Genel Başkanlığına Hikmet Bayur,

¹⁵ İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 16. Bu habere rağmen derginin ilerleyen sayılarında Süleyman Teoman imzasıyla bir yazıya rastlanılmamıştır.

¹⁶ Ölüm yıl dönümü dolayısıyla Karabekir'in kahramanlıkları anlatılıp hizmetlerinden bahsedilen yazıda, daha sonra CHP'ye katılarak bir hata yaptığı ifade edilmiştir (İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 3, 15). Kazım Karabekir'in yanı sıra Ali Fuat Cebesoy hakkında da dergide değerlendirmelerin bulunduğu görülmektedir. Her iki komutanın Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdikleri askeri başarılar takdir edilirken 1946 seçimlerinde CHP'nin safında yer almaları eleştirel bir dille değerlendirilmiştir (İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 8-9, 15)

¹⁷ Adem Çaylak, "1946-50 Arası Dönemde Müfrit Muhafazakâr Demokratlar ve Türk Demokrasininin Almış Olduğu Biçim", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62/1, s. 22.

¹⁸ Akşam, 13 Mart 1948.

Başkan Vekilliğine Osman Nuri Köni, Genel Sekreterliğine Mustafa Kentli seçildi. Ardından DP milletvekillerinden Bahattin Öğütmen, Mehmet Öktem, Asım Gürsu, Reşat Aydın gibi kişiler partiye katıldı. Böylece DP'den ayrılan isimlerce kurulan MP, gerçek muhalefet partisi iddiasıyla faaliyetlerine başladı. Kısa sürede partinin hem teşkilatlanmasını hem de tanıtımını sağlamak için yurt gezileri düzenlendi. İzinsiz Muhalefet de partiye dair bütün haberleri dergi sayfalarına taşıdı. Parti şubelerinin açılışı, bu açılışlarda yapılan konuşmalar, düzenlenen miting ve toplantılar dergi tarafından okuyucuya sunuldu. Parti üzerinde oluşturulan baskılar ise en çok yer verilen konular arasındaydı. Ayrıca parti ve mensupları ile ilgili iddialar ve suçlamalar da yine İzinsiz Muhalefet aracılığı ile cevap buldu.

Partinin teşkilatlanması adına şube açılışları önemliydi. Bu bağlamda dergi, MP'nin tüm şube açılışlarını *görkemiyle* sayfalarına taşıdı¹⁹. Partinin, Batı Anadolu teşkilatlanması, İzmir il kongresi ve şube açılışları, Edirne, Ankara il kongreleri, İstanbul il ve ilçe kongreleri ile şube açılışları²⁰, Düzcce, Nevşehir, Adana, Kayseri teşkilat ve toplantıları gibi çok sayıda faaliyeti dergide geniş yer buldu. Bununla birlikte parti adına yapılan bireysel toplantı ve konferanslar da ayrıntılı bir şekilde işlendi²¹.

MP'nin en saygın ismi şüphesiz ki Mareşal Fevzi Çakmak'tı. Çakmak'ın yer aldığı parti toplantı ve mitinglerinde verdiği demeçler tam sayfa olarak dergide yayımlanırken katılmadıkları için de gönderdiği mesaj ve beyannameler çok önemseniyordu. Nitekim MP'nin Beykoz şubesinin açılışında Fevzi Çakmak'ın mesajı okunduğu gibi yine evinde yapılan ziyaretteki konuşmalarının da dergide yayımlandığı dikkat çekmektedir²².

MP kurulduğu andan itibaren hem iktidar ve basının hem de daha önce aynı safta yol aldığı DP'lilerin ağır baskı ve eleştirine maruz kalmıştı. Nitekim dergide, sürekli faaliyetlerinin engellendiği belirtilen MP'nin gerçek muhalefet partisi olduğunun altı çizilirken muhataplarına da yanıtlar verilmiştir. MP'yi engelleme çabalarının başında parti ileri gelenleri hakkında açılan soruşturmalar, yapılan takibatlar, mahkeme süreçleri ve tutuklanma kararları geliyordu. Öyle ki derginin 26 Mart 1950 tarihli 13. sayısı, Sadık Aldoğan, Mehmet Özsoy, Fuat Arna, Naili Ataer,

¹⁹ Beykoz şubesinin açılışının, büyük bir kalabalık eşliğinde, tam bir hürriyet bayramı havası içinde yapıldığı belirtilirken, İzzet Mühürdaroğlu ve Saadet Kaçar gibi kişilerin konuşmalarına da yer verildi (İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 10-12).

²⁰ İstanbul'da çok sayıda şube açan partinin, Kenan Öner'in ölümünden sonra Eyüp'te Kenan Öner adına bir ocak açılışının yapıldığı da dergi haberlerine yansımıştır (İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 13).

²¹ MP Genel Sekreteri ve Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç, 7 Ocak 1950'de Samsun'da "*Muhalefet Davası*" isimli bir konferans vermiş; devlet dairelerinin halkın idaresini sağlayacak, dertlerini saracak ve hükümetin mesuliyet hissi altında çalışmasını temin edecek şekilde teşkilatlanmamış olduğunu belirterek tek parti idaresini eleştirmiştir. Muhalefetin temel amacının ise tek parti-tek şef sistemine son vermek olduğunu söylemiştir (İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 6-7, 10-11).

²² İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 10.

Nihat Yazar, Malik Yazar, Nuri Leflef, Ertuğrul Akça, Saadet Kaçar gibi hukuk mücadelesi veren MP'lilerin resimlerinin yer aldığı kapakla çıkmıştı. Hürriyet mahkûmları olarak nitelendirilen bu isimlerden Afyon Milletvekili Sadık Aldoğan, İzinsiz Muhalefetin sahibi Fuat Arna, yine partinin önemli simalarından Osman Bölükbaşı ile birlikte İnönü ve Bayar'a suikast iddiasıyla suçlanmışlardı. 1950 seçimlerinden kısa bir süre önce ortaya çıkan suikast iddiası, MP ileri gelenleri tarafından iktidar-muhalefet ortaklığında parti için hazırlanmış bir komplo olarak algılanırken, ülke genelinde büyük ses getirmişti²³. 17 Kasım 1949'da Denizli Milletvekili Reşat Aydın'ı tarafından yapılan suikast ihbarı, Sadık Aldoğan, Osman Bölükbaşı ve Fuat Arna'nın, İnönü'yü öldürmeye karar verdikleri, daha sonra Celal Bayar'ın da yok edileceği, Mareşal Çakmak'ın yayımlayacağı bir mesaj ile CHP'ye karşı ayaklanma çıkartılarak, MP'nin iktidarı ele geçireceği yönündeydi²⁴. Bu ihbar üzerine Arna ve Bölükbaşı tutuklanırken milletvekili Aldoğan'ın da dokunulmazlığının kaldırılması için harekete geçilmişti. İhbarın asılsız olduğunun anlaşılması üzerine 21 Kasım 1949'da cezaevinden çıkan Arna ve Bölükbaşı için bu suikast ihbarının asıl sorumlusu Bayar'dı. Her ikisinin de konuyla ilgili açıklamaları İzinsiz Muhalefette geniş bir şekilde yer buldu. Bölükbaşı, "*Suikast iftirasının jurnalcisi ve en büyük mesulü Celal Bayar'dır*" derken kendisinin DP saflarındaki hizmetlerini inkâr edemeyecek olan Bayar'ın onları çok yakından tanıdığını, Reşat Aydın'dan daha çok güvenilecek birisi söylese bile buna inanmaması gerektiğini belirtiyordu. Daha önce DP müfettişliği görevinde bulunan Bölükbaşı, istifasının Bayar tarafından kabul edilmeyip birlikte çalışma isteğini yinelediğini söyleyerek gelinen noktada Bayar'ı suçluyordu²⁵.

Yazdığı eleştiri yazılarıyla yetinmeyen Bölükbaşı, "*Suikast İftirasının İçyüzü ve Celâl Bayar*" adıyla sekiz sayfalık bir de broşür yayımladı²⁶. Bölükbaşı broşürde, suikast iftirasının jurnalcisi ve en büyük mesulünün Celal Bayar olduğunu iddia ediyordu. Bölükbaşı'nın, "*Hayat ve şerefîyle oynanan, cezaevinin konforlu hücrelerine tıklan Bölükbaşı ve Arna günahkâr, fakat tertipçi ve jurnalcisi Celâl Bayar masummuş!...*" sözleri de yine bu iddia etrafında söylenmişti²⁷.

Suikast iddiasıyla ilgili dergide çok sayıda yazı kaleme alınmıştır. İzzet Mühürdaroğlu gazetelerde çıkan asılsız suikast haberlerini Hürriyet gazetesi

²³ Temizgüney, *age.*, s. 66.

²⁴ Süleyman İnan, "1949'da İnönü ve Bayar'a Suikast İddiası: Reşat Aydın'ın Olayı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4/11, Haziran 2005, s. 202.

²⁵ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 4-5, 13.

²⁶ Bölükbaşı, Zafer gazetesinde suikast olayı ile ilgili çıkan yazılara cevap olarak, noter vasıtasıyla gazeteye bir yazı gönderdi. Fakat gazete bu yazıyı yayımlamayınca, aynı yazıyı İstanbul gazetelerinin muhabirlerine verdi. Bölükbaşı'na göre, Celal Bayar'ı kurtarmak isteyen bu gazeteler de etki altında kaldıkları için cevap niteliğindeki yazıyı yayımlamadılar. Bunun üzerine hakikatleri millete duyurmak için bu broşürü yayımlamayı bir vazife olarak gördüğünü belirten Bölükbaşı, Bayar'ı suçladı.

²⁷ Osman Bölükbaşı, *Suikast İftirasının İçyüzü ve Celâl Bayar*, Ankara 1949. İzinsiz Muhalefetin yazarlarından Hüsnü Reşit Soykan söz konusu broşürün DP'yi çok rahatsız ettiğini belirtmiş, hatta partinin Osmaniye ilçe kongresinde yakıldığını, bu ortaçağ zihniyetle ne memleketin idare edileceğini ne de muhalefet yapılabileceğini söylemiştir (İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 5).

özelinde eleştirirken²⁸ konuyla ilgili sert ifadelerin yer aldığı bir yazı da Nurettin Ardıçoğlu'na aittir. Ardıçoğlu, “*Adnan Menderes ve Hakikatler*” başlığını taşıyan yazısında, Fuat Arna'ya yapılan suikast ithamları üzerine Bayar-Arna, Menderes-Arna değerlendirmesi yapmıştır. DP'nin ortaya çıktığı süreçte Rus parası ile kurulduğu gibi ithamlarla karşılaştığını hatırlatan Ardıçoğlu, Arna'nın Bayar'la ve Menderes'le çok yakın olduğunu, DP teşkilatında parti müfettişi olarak yer aldığını, hatta kendisine teklif edilen İstanbul milletvekilliğini, halk tarafından hizmetlerinin “*bunun için yaptı*” denilir düşüncesi ve ahlaki bulmadığı gerekçesiyle kabul etmeyip partiden ayrıldıktan sonra Bayar'a suikast iddiasıyla suçlanmaya çalışıldığını belirtmiştir²⁹. Ardıçoğlu'na göre Arna, MP saflarına katılıp DP karşısında yer almasaydı şüphesiz ki bu ithamlarla karşılaşmayacaktı. Nitekim suikast tartışmalarının yaşandığı günlerde Bayar, Kazım Özalp'le yaptığı konuşmasında bir adım daha ileri giderek Fuat Arna'yı gelirinden fazla para harcamakla itham etmiş; “*Bu Fuat Arna eğer millî emniyetin adamı olarak bu işlerde gizli bir rolü yoksa, masrafını oradan almıyorsa membaı malum olmayan masraflar yapıyor. Gelirinden fazla para sarf ediyor. Nasıl yaşıyorlar bilmiyorum. Bu işte komünistler faal rol oynayabilirler.*” demişti. Ayrıca suikast olayı ile ilgili görülen Aldoğan, Bölükbaşı ve Arna hakkında “*Komünistlerin her yerde adamları vardır. Bunlar hazırlayabilirler.*” şeklinde görüş belirten Bayar'a göre, söz konusu kişiler bu işi yapacak istidatta olup, pek güvenilir insanlar değillerdi³⁰. Ardıçoğlu yazısında bu iddialara da yanıt vermiştir. Bayar'ın Arna'yı “*Kaynağı şüpheli, gelirinden çok masraf yapan adam*” şeklinde yaftalamasının büyük bir iftira olduğunu söyleyen Ardıçoğlu, oysa Arna'nın kaymakamlıktan istifasından sonra geçim sıkıntısı yaşadığını, hatta hasta kızının tedavi masrafları için eşyalarını sattığını belirtmiştir.

Suikast iddiaları dolayısıyla MP'lilerin hedefindeki isimlerden biri de Menderes'ti. Menderes'in Arna hakkında söylediği “*Ondan ne beklenir, devlet sırrını ifşa eden adamdan ne beklenir?*” sözleri büyük tepki toplamıştı. Menderes'in işaret ettiği olay Arna'nın, Akçakoca kaymakamlığı sırasında Bolu Valisinin CHP'li adaylarla işbirliği yapması yolundaki yazılı emrini yerine getirmeyip, istifa ederek kamuoyuna açıklamasıydı. Konuyla ilgili değerlendirmelerde bulunan Ardıçoğlu, söz konusu yazının CHP'nin seçimlerdeki baskısını, seçimler için yerel idareleri istekleri doğrultusunda kullandığını ve yönlendirdiğini ispatla Arna'nın istifasının o dönemde DP'li kurucularca büyük bir kahramanlık olarak değerlendirilip el üstünde tutulduğunu hatırlatıyordu. DP ile yollarını ayırdığı için Arna'nın bu eylemi şimdi; Menderes tarafından devlet sırlarının ifşası şeklinde değerlendiriliyordu. Ardıçoğlu ayrıca Menderes-Arna karşılaştırması da yapıyor ve şunları kaydediyordu: “*İkisinin de geçmişi ortada bir tarafta her türlü riski göze alıp haksızlığa boyun eğmeyen*

²⁸ İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 3.

²⁹ İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 13.

³⁰ Emin Karakuş, *40 Yıllık Bir Gazeteci Gözü ile İşte Ankara*, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1977, s. 147; Samet Ağaoğlu, *Siyasî Günlük Demokrat Parti'nin Kuruluşu* (Yay. Haz. Cemil Koçak), İletişim Yayınları, İstanbul 1992, s. 355; Temizgüney, *age.*, s. 68.

mücadeleci Arna, diğer tarafta çıkarları için CHP içinde siyasete atılmış, sonrasında hürriyet, vatan, millet maskesi altında hareket edenler; Aydın'da toprak ağası, lüks yaşam süren bu zenginliği tehlikeye düşüren toprak kanunu ile muhalefete başlayan ve milletin gözünü boyayan Menderes.”

Dergide hürriyet mahkûmu olarak nitelendirilen bir diğer MP'li ise aynı zamanda Afyon Milletvekili Sadık Aldoğan'dı. Aldoğan, suikastla suçlanan üç isimden biriydi. Kendisi milletvekili olduğundan tutuklanmasa da yargılanabilmesi için dokunulmazlığının kaldırılmasına yönelik harekete geçilmişti. Ayrıca evinde dört saat süren ve tüm özel eşyalarının didik didik edildiği bir arama yapılmıştı. Aldoğan'ın evinde yapılan arama bu eylemin hukukiliği tartışmalarını da beraberinde getirdi. Sonuçta Aldoğan hala milletvekiliydi. Bu tartışmalar dönemin hukukçularını ikiye böldü; bir kısmı yapılan aramayı suç delillerinin tespitini sağlayan bir tedbir olarak gördüğünden hukuki teamüllere uygundur derken bir kısmı da Anayasa ile sağlanan dokunulmazlık ilkesine aykırı buluyordu³¹. Öyle ki yaşanan bu tartışmalar dönemin önemli hukukçularının açıklama ve yazılarına konu oldu. Ali Fuat Başgil, milletvekili dokunulmazlığını Sadık Aldoğan'ın evinin aranması doğrultusunda İzinsiz Muhalefette yer alan bir yazıyla değerlendirdi. “*Teşriî Masuniyete Dair*³²” başlığını taşıyan yazısında Başgil, “*Kanun ve ceza sadece acizler için mi vardır?*” sözleriyle milletvekili dokunulmazlığı konusundaki tereddütlerini dile getiriyordu. Sonuç itibarıyla bu hak tüm dünya parlamentolarınca tanındığından Meclisin onayı olmadan bu hakkın alınamayacağını belirten Başgil, MP Milletvekili Sadık Aldoğan'ın evinin aranmasını ise “*Milletvekili dokunulmazlığı mesken dokunulmazlığını da kapsar mı?*” sorusuyla kanunlar doğrultusunda değerlendiriyordu. Milletvekili dokunulmazlığı mesken dokunulmazlığını kapsamaz/kapsar tezlerinin ikisinin de geçerliliğinin olabileceğini, ancak yargının tarafsızlığından emin olduğu noktada birinci tezin daha güçlü olduğunu belirtiyordu. Bununla birlikte Başgil, Türkiye şartlarına dikkat çekiyordu; yirmi yılı aşkın süredir baskı idaresinin tasfiyesine çalışan bir ülkenin siyasi gerçeklerini dikkate alarak meseleye muhalefet temsilcilerinin emniyet ve

³¹ İnan, agm., s. 206.

³² Başgil'in 1941 tarihli İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuasında, “*Teşriî Masuniyet Meselesi Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 17. Maddesi Üzerine Bir Etüd*” başlıklı bir makalesi yayımlanmıştı. Başgil yazısında, “*bizde teşriî masuniyet, Teşkilât Kanununun 17nci maddesinin bu müesseseye verdiği hususi bir şekil ve genişlik sebebile, Mebusluk vazifesinin bir lazimesi olmaktan çıkmış, maksat ve gayesinden uzaklaşmıştır. Şüphesiz 17nci maddenin masuniyet sistemi muayyen bir tarihi devrin mantığına ve ihtiyacına cevap vermiştir. Fakat bugün bu sistem normalleşmeli ve bir imtiyaz şeklinden çıkmalıdır. Bugün artık anlaşılmalıdır ki, bu sistem vatandaşlardan bir kısmını işledikleri suçlardan dolayı takipsiz ve cezasız bırakmaktadır. 17nci maddenin vâzu ise bu neticeyi elbette kastetmemiştir, fakat kurduğu sistem ister istemez bu neticeye götürmüştür*” sözleriyle Meclisin ilk açıldığı dönemlerde gerekli görülerek yapılan düzenlemeyi gelinen noktada sakıncalı bulup kaldırılmasını ya da en azından ciddi bir değişikliğe gidilmesini önermiştir. Hemen her memlekette, halkın bu imtiyaza Demokrasilerin bir yararı nazarıyla baktığını ifade eden Başgil, zamanla bu masuniyetin, çürük bir mantık maskesi takınarak Demokrasi burjuvaları şahsında eski Aristokrasi imtiyazlarının bir devamından ibaret görmektedir (Ali Fuat Başgil, “*Teşriî Masuniyet Meselesi Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 17. Maddesi Üzerine Bir Etüd*”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, VII/1, 1941, s. 3-39).

hürriyeti açısından bakılmasının ikinci tezi geçerli kıldığını ifade ediyordu. Masuniyet sisteminin ise yeterli olmadığını altını çiziyordu. Aile ocağının velveleye verilmeyeceğinden emin olmayan bir milletvekilinin masuniyet içinde olamayacağını belirtiyordu. Mevcut masuniyet düzenlemesi karşısında, iktidarın insafına sığınmaktan başka çare olmadığını dikkat çekiyordu³³. Böylece Başgil, milletvekili dokunulmazlığının mevcut koşullar altında muhalefeti korumak için elzem olduğunu düşünüyor, konut dokunulmazlığının da aynı doğrultuda değerlendirilmesi gerektiğini ifade ediyordu.

Suikast iddialarının asılsız çıkmasıyla dokunulmazlığı kaldırılmayan Aldoğan, muhalefetine devam etti. Gerek katıldığı toplantılarda yaptığı konuşmaları gerek İzinsiz Muhalefet'te yazdığı yazıları ile iktidarın şimşeklerini üstüne çekti. Zira Aldoğan'ın İzinsiz Muhalefet'te CHP'yi eleştiren çok sayıda yazısı çıkmıştı. CHP iktidarını baskıcı rejim kurmakla eleştiren ve "*Totaliter idare kalkmadıkça demokrasi bir hayaldir*" diyen Aldoğan, şeflik sistemini de bu düzenin bir parçası olarak niteliyordu. Şefliği mabutlaştırarak vatandaşlar üstünde mukaddes bir hale getiren ve bu durumun kanunlarla düzenlenmesini sağlayan CHP yüzünden demokrasinin memleketin kapısından içeriye girmesinin çeyrek asırdır mümkün olmadığını belirtiyordu³⁴. Aldoğan, "*Cumhuriyet Nasıl Olur?*" isimli yazısında da yine yönetim sistemini sorguluyor; başbakanı cumhurbaşkanının belirlemesi hususunu eleştirerek bir başbakanın nasıl belirleneceğini, özelliklerinin nasıl olması gerektiğini (halkı tanıyan, ihtiyaçlarını bilen) söylüyordu. Ancak şimdiye kadar hiçbir başbakanın bu özelliklere sahip olmadığını, diktatörlüğe dönüşen yönetim anlayışı içinde şefin adamlarının her türlü tenkitten kurtarılarak sorgusuz sualsiz saltanat sürdüklerini belirtiyordu³⁵. Aldoğan "*Seçim Emniyeti*" başlıklı bir başka yazısında ise 1946 seçimlerinde iktidar partisinin millet iradesini yok sayarak yaptığı haksızlıkla yeniden yönetimi ele geçirdiğini, bunda başta Milli Şef olmak üzere hükümetin sorumlu olduğunu dile getiriyordu. Yakında yapılacak seçimler için gerekli tüm önlemlerin alınmasının ve halkın iradesini yansıtacak bir şekilde yapılması gerektiğinin altını çiziyordu³⁶. Totaliter rejim eleştirileri Aldoğan üzerindeki siyasi baskıların artmasına sebep oldu; buna bir de konuşmalarındaki eleştiriler eklenince Cumhurbaşkanı hakaret suçlamasıyla milletvekili dokunulmazlığı kaldırıldı. Aldoğan'ın yargılanma ve milletvekili dokunulmazlığının kaldırılma süreci hem MP'lilerce hem de İzinsiz Muhalefet tarafından yakından takip edildi. MP, 2 Nisan 1950'de Taksim'de Aldoğan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasını protesto amacıyla bir miting düzenledi. Mitingde çok sayıda MP'li konuşma yaparken Aldoğan'a yönelik muamele, CHP'nin totaliter

³³ İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 3, 15.

³⁴ İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 3.

³⁵ İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 4.

³⁶ İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 5.

zihniyetinin bir yansıması olarak görüldü. Ayrıca mitingde Fevzi Çakmak'ın kararı kınayan bir beyannameyi yayımlandı³⁷.

İzinsiz Muhalefet ise sayfalarında Aldoğan'a yapılan bu muameleyi hem hukuki hem de siyasi baskı unsuru olarak ele alan pek çok yazıya yer verdi. Hatta dergi 13. sayısını Sadık Aldoğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılacağına dair söylentilerin netleşmesini beklediği için iki gün gecikmeyle çıkarmıştı. Derginin 14. son sayısı ise Aldoğan için yapılan mitingden görsellerin bulunduğu kapağı, konuyla ilgili haberlerin yer aldığı ve kararı eleştiren yazılarla çıktı. Bu minvalde dergide ilgi çeken yazılardan biri Aldoğan'ın kızı Gönül Aldoğan'a aitti. MP hareketi içinde yer alan Gönül Aldoğan, babasının tutuklanması üzerine partinin radyo bildirimlerini okuduğu gibi bu kararı eleştiren yazılar da yazdı. "Kara Bayrak" adlı yazısında, babasının dokunulmazlığının kaldırılmasını CHP için kara bir leke olarak niteleyen Gönül Aldoğan, Vatan gazetesi sahibi Ahmet Emin Yalman³⁸ ve arkadaşlarının, MP'lilerin babası için yaptığı miting hakkındaki olumsuz yazılarını eleştirdi³⁹.

Dergiye göre, MP'lilerin suikast iddiasıyla tutuklanması, DP'nin MP'yi kıskanması ve önünü kesmeye çalışmasından kaynaklanıyordu. Nitekim kardeşler bile birbirini kıskanırken DP'lilerin MP'lileri kıskanması şaşkıncı değildi. İşte bu kıskançlık az kalsın Bölükbaşı ve Aldoğan'ı idam sehvasına götürecekti⁴⁰.

Seçimler öncesi yaşanan bu gelişmeler MP'yi ciddi anlamda sarstı. Bu arada seçimlerin ne zaman yapılacağı konusunda resmi bir açıklama yapılmadığı için öne çekileceğine dair söylentiler yayılmaya başladı. CHP'nin tıpkı 1946 seçimlerinde olduğu gibi 1950 seçimlerini de düşünülenden daha erken bir tarihte yapacağı konusunda şüpheler uyandı. MP ise bu söylentileri, CHP'nin gerçek muhalefet partisi olarak kendisinden çekindiği için böyle bir yola başvurabileceği şeklinde değerlendirdi. Bu minvalde partinin önemli isimlerinden Ertuğrul Akça 1950 seçimlerinin erkene alınacağı söylentilerine karşılık iktidarın bu teşebbüsünün MP'den korktuğu anlamına geldiğini iddia etti. Akça'nın görüşlerinin temeli, DP'nin kuruluşundan hemen sonra partinin teşkilatlanmasına fırsat vermeden bir yıl erkene alınarak yapılan 1946 seçimlerine dayanıyordu. CHP'nin daha önce muhalefetin önüne geçmek için yaptığı hamlesi şimdi de MP'yi hedef almaya yönelikti. Akça da bunu "Halk Partisi ne kadar gayret ederse etsin ve bilhassa Ulus gazetesi meseleyi ne kadar kamufle etmeye çalışırsa çalışsın iktidarın bugün çekindiği ve uykularının

³⁷ İzinsiz Muhalefet, 10 Nisan 1950, S. 14, s. 3, 6.

³⁸ DP'nin kuruluşundan itibaren en büyük destekçisi olan Ahmet Emin Yalman, sahibi bulunduğu Vatan gazetesinde MP ile ilgili çok sayıda olumsuz habere imza attı. Yalman, "İfrat Partisi" ve "Şer Cephesi" olarak tanımladığı MP'yi irticaya kapı aralamakla suçladı. Yalman, MP ve temsilcileri hakkında eleştirilerine sonrasında da devam etti. Dolayısıyla İzinsiz Muhalefet, Yalman başta olmak üzere MP'yi eleştiren gazetecilere aynı sertlikle cevap verdi. DP'yi sürekli överken MP'yi eleştiren Yalman'ın DP çığırkanlığı yaptığı buna karşılık Türk halkının gerçekleri görüp ona hak ettiği notu verdiği ifade edildi. Yine partiye yararıp milletvekili olabilmek için DP'yi destekleyen yazılar yazan Zeynel Abidin Tekön bu minvalde eleştirildi (İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 4, 12).

³⁹ İzinsiz Muhalefet, 10 Nisan 1950, S. 14, s. dergi kapağı, 8.

⁴⁰ B. Sayak, "Kardeş Kıskançlığı", *İzinsiz Muhalefet*, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 7.

kaçmasına sebep olan bir tek parti vardır, o da Millet Partisidir. CHP kesinlikle DP'den çekinmiyor. Hatta iktidarı ona terk etmeye rıza göstermiş görünüyor." şeklindeki ifadeleriyle dile getiriyordu. Akça, MP muhalefetini ön plana çıkartırken DP'yi ise iktidarla işbirliği yapmakla suçluyordu. Hatta dönemin basınının da bu işbirliğine ayna tuttuğunu söylüyordu. Öyle ki DP'yi eleştiriyor gibi görünen Ulus gazetesinin bile bir nevi partinin propagandasını yaptığını belirtiyordu. DP'ye ve onun liderine hücum için iki üç sütununu tahsis ederken aynı nüshanın başka bir yerinde partinin ocak toplantılarından genel kurul toplantısına kadar bütün toplantılarına uzun uzun yer verdiğini, böylece milletin DP'yi unutmamasının sağlandığını iddia ediyordu. Buna karşılık MP'ye dair haberlere yer verilmeyerek milletin gözünden saklı tutmaya gayret edildiği, tüm bu baskılara rağmen partilerinin giderek güçlendiğini, önceden partiye bireysel geçişler varken şimdi kitlesel katılımın söz konusu olduğunu dile getiriyordu⁴¹.

Akça'nın işaret ettiği partiler arası geçişler seçimler öncesi önemli bir propaganda aracı hâline gelmişti. Dolayısıyla dergide, partiye katılımlarla ilgili haberler geniş ölçüde veriliyor, CHP ve DP'den istifalar yer ve üye isimleri belirtilerek yayımlanıyordu. MP'ye geçişler dergide daha çok çarpıcı başlıklarla veriliyordu: "*Trabzon teşkilatı çöktü!*" Trabzon'da DP'den kopuşların yaşandığı, 70 bin üyenin hep birlikte MP'ye geçtiği iddia ediliyordu⁴². Trabzon'un yanı sıra Beykoz ilçesinde, Van'ın Özalp ilçesinde MP'ye geçişlerin olduğu, Van'da birçok parti ocağının açıldığı, ayrıca partinin Doğu Anadolu'da teşkilat ağının genişlediği belirtiliyordu. Yine DP teşkilatının çok güçlü olduğu Batı Anadolu'dan da istifa haberlerinin geldiği, örneğin İzmir'de DP'nin maskesi düştüğü için kitleler halinde istifaların ve MP'ye katılımların gerçekleştiği iddia ediliyordu. Derginin haberine göre DP'den toplu halde MP'ye geçişlerin yaşandığı bir başka yer de Niğde'deydi. Parti tüzüğüne uymayan değişiklikler üyeler arasında bir huzursuzluğa sebep olmuş, çok sayıda DP'li MP'ye geçmişti⁴³. Partinin önemli isimlerinden Nurettin Ardıçoğlu'na göre DP'den kopuşların temel sebebi, partinin İkinci Büyük Kongresi'deydi. Bu kongreden sonra büyük bir çöküş yaşadığını iddia eden Ardıçoğlu, buna karşılık MP'nin güçlendiğini iddia ediyordu. Örnek olarak da "*İstanbul fethedilmiştir*" diyen Ardıçoğlu, Eskişehir ve Afyon'da MP'nin teşkilat kurduğunu, Trabzon'da ise DP teşkilatının kitleler halinde MP'ye geçtiğini söylüyordu. MP güçlendikçe ülkede zümre tahakkümünü sürdüren CHP'nin ve Demokrat ismini hakları olmadan kullananların da güvendiği dağlara kar yağacağını belirtiyordu⁴⁴.

⁴¹ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 3.

⁴² İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 8-10. Bu haberlere rağmen 1950 seçim sonuçları MP'nin tüm ülkede olduğu gibi Trabzon'da da istediği başarıyı elde edemediğini gösteriyordu. Nitekim Trabzon'da en fazla oyu alan CHP 9, ikinci sırada DP 3 milletvekili çıkarırken MP çok düşük oy alarak tek bir milletvekilliği bile kazanamamıştır.

⁴³ İzinsiz Muhalefet, 17 Mart 1950, S. 12, s. 2-3.

⁴⁴ Nurettin Ardıçoğlu, "Muhalefet Namuslu İnsanlar Arıyor", *İzinsiz Muhalefet*, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 4.

Toplu geçişlerle birlikte partilerden güçlü isimlerin bireysel katılımları ise ayrı bir önem taşıyordu. MP'lilere göre hakiki muhalif Demokratlar MP'ye geçiyordu. Aksaray DP İlçe Müteşebbis Heyeti Başkanı İlyas Sami Kalkavanoğlu da bunlardan biriydi. Kalkavanoğlu'nun dergiye gönderdiği iddia edilen mektubu "*Bir Demokratın Mektubu*⁴⁵" adıyla yayımlanmıştı. Kalkavanoğlu DP'den neden istifa ettiğini bu mektupla dile getirmiş; partinin başlangıçta bir muhalefet görüntüsü altında halkın sevgisini kazandığını, ancak 12 Temmuz Beyannamesi ile Bayar ve arkadaşlarının mücadeleyi gevşettiklerini ve gerçekte iktidarla birlikte hareket ettiklerinin ortaya çıktığını, İkinci Büyük Kongresinde yapılan tasfiyeler ve son olarak Bayar'ın zihniyetine yakın kişilerin elinde bulunan DP'den istifaya mecbur kaldığını ifade etmişti.

Görüldüğü gibi MP ile ilgili çok sayıda yazının yer aldığı dergi, partiyi hakiki muhalefet olarak nitelendiriyordu. Partinin kendisine muhalefet olarak biçtiği rol ise ülkeyi yönetenlere rehberlik etmekte. Muhalefetin eleştirileri ile iktidarın doğru yola sevk edilebileceği, partiliğin birbirinin gözünü oymak olmadığı, memleket ve millet için faydalı şeyleri kabul ve tenkitlere tahammül etmek gerektiği ifade ediliyordu. Ağır sözlerle muhalefeti bu vatanın düşmanı diye görmek ise doğru değildi⁴⁶. Ancak Türkiye'de gerçek muhalefet sürekli baskılara maruz kalıyordu. Dergi yazarlarından ve aynı zamanda MP'li Lütfi Bornovalı partiye hücumları eleştirdiği "*Millet Partisi ve Düşmanları*" başlıklı yazısında bu baskıları düşmanlık olarak nitelendiriyordu⁴⁷. Nitekim baskılar doğrultusunda pek çok partili tutuklanırken partinin sözcülüğünü yapan İzinsiz Muhalefet de bundan nasibini aldı. Hatta İzinsiz Muhalefet ile aynı çizgiye sahip ve MP'yi destekleyen Kudret gazetesi⁴⁸ de zor şartlar altında yayın hayatına devam etmeye çalıştı.

Demokrat Parti ile ilgili Yazılar

1946 yılında kurulan ve kısa sürede dönemin en önemli muhalefet partisi hâline gelen DP'nin 7-11 Ocak 1947 tarihleri arasında gerçekleşen Birinci Büyük Kongresi sonrası partinin giderek içinden çıktığı CHP'ye benzediği ve gerçek bir muhalefet partisi olma özelliğini kaybettiğini düşünen müfrit muhafazakârlar⁴⁹, partiden uzaklaşarak 1948 yılında MP'yi kurdular. Parti bir taraftan dönemin iktidar partisi CHP'ye diğer taraftan da muhalefet özelliğini kaybettiğini iddia ettikleri DP'ye karşı sert bir söylem geliştirdi. MP'nin kurucularına göre DP giderek muhalif

⁴⁵ İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 8.

⁴⁶ İzinsiz Muhalefet, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 3.

⁴⁷ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 7.

⁴⁸ DP'nin sesi olarak 1946 yılında Ankara'da Başkent gazetesi adıyla yayın hayatına başlayan ve ardından Kuvvet sonrasında Kudret adıyla devam eden gazete, 3 Ağustos 1949'da kapanmıştır. 1950 seçimleri öncesinde yeniden yayın hayatına başlayan gazete, MP'nin kuruluşundan sonra DP ve CHP'ye karşı muhalif bir anlayış benimsemiştir (Bilgi için bkz. Fethiye Tekmen, *Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Demokrat Parti ve Kudret Gazetesi (1946-52)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2019). Gazete ağır baskılar yüzünden 1952 yılında kapatılacaktır.

⁴⁹ Çaylak, agm., s. 22.

kimliğinden kopan, hatta CHP ile işbirliği yapan bir muvazaa partisine dönüşmüştü. MP'nin sözcülüğünü yapan İzinsiz Muhalefet dergisinde DP'ye karşı çok sayıda yazı kaleme alındı. Bu bağlamda DP kurucularının ne kadar yetkin olduğu ve gerçek muhalefeti temsil edip etmedikleri sorgulandı. Ayrıca partinin kuruluşuna göndermelerde bulunularak bir şaibe oluşturulmaya çalışıldı. Yine çıkan yazıların büyük çoğunluğunda DP ve CHP aynı çerçevede resmedilmeye çalışıldı. Muhalif gibi görünse de DP'nin CHP ile aynı safta olduğunun altı çizilirken parti temsilcilerinin temasları da yakından takip edildi.

Dergide, DP ile ilgili eleştirel yazılara imza atanlardan biri Ardiçoğlu'ydu. Daha önce DP'de siyasete atılan ardından MP'nin kurucuları arasında yer alan Ardiçoğlu, Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve arkadaşlarının böyle bir davanın adamı olamayacaklarını ve bir tesadüf eseri ortaya çıktıklarını dile getirdi. Şüphesiz ki uzun yıllar siyasetin göbeğinde yer alan bu kişileri bir tesadüf eseri görmek mümkün değildi. Ancak Ardiçoğlu, DP kurucularını küçümseyici bir yaklaşımla siyasi yeterlilik konusunda tartışma yaratmaya çalışıyordu. Bu bağlamda sözüm ona demokrasi mücadelesine atıldıklarını, memlekete hürriyet, refah ve saadet getireceklerini iddia etmelerine rağmen “*Bin yıl geri kafalılar!*” olarak nitelendirdiği DP'nin böyle bir anlayışa sahip olmasının temel sebebi ise başkanı Bayar'dı⁵⁰.

Bayar'ın ve dolayısıyla parti kurucularının siyasi yetkinliklerini hedef alan bir başka yazı da Rıza Çavdarlı'ya aittir. Çavdarlı, “*Demokrat liderleri demokratik terbiyeye sahip midirler?*” başlıklı yazısındaki soruya “olmadıkları” cevabını vermiş; Celal Bayar'ın medeni bir ülkenin demokrasisine değil totaliter rejimin terbiyesine sahip olduğunu geçmişte yaptığı işlerden örnekler vererek açıklamaya çalışmıştır. Çavdarlı'nın, Demokrat adıyla kurulmuş partinin ne kadar demokratik ilkelere sahip olduğu sorusunun bir diğer amacı da DP'yi komünizmle ilişkilendirmektir. Komünizm karşıtlığının iç politikaya malzeme edildiği bu dönemde Türkiye'de zaten var olan komünizm ve Sovyet karşıtlığı giderek yükselmiş, siyaset dilinde bile komünistlik suçlamaları dönemin en ağır ve aşağılayıcı yaftası olmuştu. Bu gerçekten hareketle Çavdarlı, “*Moskova'nın bir evliyası*” şeklinde nitelendirdiği Bayar'ın İktisat Vekâleti ve Başbakanlığı dönemine dikkat çekip onun Rus ekonomisine ve çalışmalarına hayran bir mürit olarak bu ülkenin bütün eserlerini Türkiye'de tatbik etmek istediği iddiasında bulunmuştur. Şurası da bir gerçektir ki komünistlik iddiaları dönemin bütün siyasi partileri tarafından kullanılmıştır⁵¹. DP'nin kuruluşundan hemen sonra CHP'nin seçim propagandalarında muhalefet komünistlikle suçlanmıştır. DP'nin komünist bir parti

⁵⁰ İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 2.

⁵¹ Aynı politika DP iktidarı döneminde de devam etti. 10 Şubat 1956'da Menderes CHP'yi “komünistlikle, vatani dışarıya casuslamakla milli menfaatlere kundak sokmakla” suçladı (Erel Tellal, *Uluslararası ve Bölgesel Gelişmeler Çerçevesinde SSCB-Türkiye İlişkileri (1953-1964)*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 2000, s. 113).

olduğu, Bolşevik parasıyla kurulduğu iddia edilmiştir. Bu iddia İzinsiz Muhalefet aracılığıyla MP'liler tarafından da dile getirilmiştir. Ayrıca DP'nin ile ilgili bir diğer iddia da kuruluşunun İnönü'nün isteği ile gerçekleştiği yönündeydi. “İzinsiz Muhalefet adına: Siyasi işaatlarımız DP nasıl kurulmuş!” başlıklı yazıda⁵², Osman Nuri Köni'nin basında yayımlanmayan açıklamasına yer verilmiştir. Köni, San Francisco Konferansı'ndan sonra yeni bir muhalefet partisi kurulmasını zorunlu bulan İnönü'nün bu konuda ilk teklifi Kazım Karabekir'e, o kabul etmeyince Rauf Orbay'a, o da kabul etmeyince Bayar'a ilettiği belirtilmiştir. Kuruluşu bu şekilde gerçekleşen bir partinin hakiki muhalefeti temsil edip edemeyeceğinin takdiri ise vatandaşlara bırakılmıştır. Dergi, gelecek sayılarında vesikalara dayanarak daha birçok işaatta bulunacağının altını çizmiştir.

Partinin kuruluşuyla ilgili kaleme alınan bir başka yazı da Malik Yazar'a aittir. Derginin 10. sayısının kapağında yer alan ve “Sahte Muhalefet Kahramanları! Şunu biliniz ki bir gün bu millet sizden de hesap soracaktır⁵³” başlığı altında kaydedilen yazı şu şekilde kaleme alınmıştır:

“Büyük demokrasi örneği olan TBMM'nin açılışıyla hürriyet ve demokrat havasını ciğerlerine çeken millet gittikçe hüznünü arttıran bir tedhiş havasına gömülmeye mahkûm edilmiştir. İktidar partisinin diktatör rejimlerden aynen alıp, hatta bunların dehşetini dahi kâfi görmeyip daha ağır hükümler ilave ederek uyguladığı ceza kanunları, asil Türk milletinin kanındaki hürriyet ve serbesti isteklerini frenleyememiştir. 1946'dan beri doğan muhalefet bunun yansımasıdır. İktidar partisinin bir emrivaki kabullendikleri demokrasi yoluna girmiş gözükmesini temin için Bayar'ı muhalefet başına tayin etmişlerdir. Bizim gibi tarafsızlar bir zaman takip etmiş ve görmüşlerdir ki DP kurucularından Bayar ve arkadaşları bir hürriyet kahramanı, halaskar gibi bu milletin omuzları üzerinde taşınmıştır. Milletini ve vatanını çok seven Mareşal başta olmak üzere Bayur ve diğer kurucuları ile MP'yi, memlekette hakiki ve ciddi muhalefeti kurmuşlardır” diyen Yazar, verdiği örneklerle de DP'nin giderek CHP'ye benzediğini ve demokrasiden uzaklaştığını belirtmiştir.

İzinsiz Muhalefet'te, CHP-DP işbirliğini yansıtmaya çalışan yazılara da yer verilmiş, “Hangisi iktidar hangisi muhalefet belli değil” göndermesiyle DP, CHP'nin ikinci nüshası olarak görülmüş, gerçek muhalefetten uzak “Maskeli Hürriyet Kahramanları” şeklinde isimlendirilmiştir⁵⁴. Dergi yazarlarından Ertuğrul Akça bu işbirliğini yansıttığı yazısında, CHP ve DP'nin milletvekili sayısı konusunda pazarlık halinde olduklarını iddia etmiştir⁵⁵. Akça buna kanıt olarak da

⁵² İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 2.

⁵³ İzinsiz Muhalefet, 3 Mart 1950, S. 10, s. 2, 5.

⁵⁴ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3.

⁵⁵ MP'nin bu ithamlarının sebeplerinden biri de DP'lilerin, güvenli bir şekilde geçmesini sağlamak amacıyla seçimlere birleşik bir “seçim kabinesi” kurularak gidilmesi yönünde CHP'ye yaptığı tekliftir. Bu öneri CHP tarafından kabul edilmezken MP'nin DP'nin bir muvazaa partisi olduğu yönündeki iddialarını güçlendirmeye yaramıştır.

Celal Bayar ve Hilmi Uran'ın Ege seyahatlerini örnek göstermiştir. İki liderin Manisa ve İzmir'de yaptıkları mitingden yola çıkarak Bayar'ın "*Manisa'yı istemem İzmir'i de ver bana*" şeklinde pazarlık yaptığını, CHP nazarında milletvekili kontenjanını artırmaya çalıştığını iddia etmiştir. Aslında bu iki partinin birbirine karşılıklı sevgi ve itimat duyduklarını belirten Akça, DP'yi muvazaa partisi olmakla suçlamıştır⁵⁶. DP'nin kuruluş aşamasında yer alan ve parti kurucularını çok iyi tanıdığını söyleyen Arna ise DP'nin bir muvazaa partisi olduğunu yine Uran ve Bayar özelinde iddia etmiş, ikisini de kukla liderler olarak değerlendirmiştir⁵⁷. Bu gerçeklerden yola çıkıldığında halkın muhtaç olduğu samimi muhalefeti yerine getirecek tek parti vardır: MP.

Dergi, CHP-DP işbirliğini iki partinin liderleri üzerinden de kanıtlamaya çalışılmıştır. Celal Bayar'ın İnönü'den korktuğu, 12 Temmuz Beyannamesi'nden sonra iktidarla DP'nin yakınlaştığı, sonrasında ortaya çıkan tartışmalarla muhalif bir duruş sergilediği şeklinde bir algı yaratılmaya çalışılsa da Bayar'ın samimi olmadığı ve İnönü korkusunun devam ettiği belirtilmiştir⁵⁸. Bu sebeple de Bayar'ın adeta CHP'nin koruyuculuğunu yaptığı iddia edilmiştir.

Seçimlerin öncesinde partilerin toplantı ve kongreleri hız kazanmıştır. Demokratların muhalefeti temsil etmedikleri propagandası yapan MP'liler, bütün muhalefetin kendi partilerinin bayrağı altında toplanmasını istiyorlardı. Diğer taraftan "*MP ve DP'nin çekişmesi CHP'ye yarıyor. Neden muhalefet birleşmiyor? MP muhalefeti parçalıyor mu?*" gibi sorularla iki partinin işbirliği yapması konusundaki söylemler MP'yi rahatsız etti. Sonuçta her iki parti de CHP'nin yönetim anlayışını kıyasıya eleştiriyordu. Ancak MP'nin muhalefet bayrağının altında gerçek muhalefetten uzak gördüğü DP'ye yer yoktu. Tek bir muhalefet partisi vardı; o da MP'idi. Bu minvalde İzinsiz Muhalefet, DP ve MP'nin işbirliği yapmasının neden söz konusu olamayacağına açıklık getiren yazılara yer verdi. Dergi yazarlarından Melih Gökmen, muhalefetin işbirliği fikrini, DP kurucularının korkarak ellerinden attığı muhalefet bayrağını düştüğü yerden alıp tutan gerçek muhalefet partisinin MP olduğunu söyleyerek reddetti. "*Niye birleşmiyorlar?*" sorusu ise DP'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra genişleyip saflarına çok sayıda taraftar akın etmesine rağmen kurucularının yanlış politikaları sebebiyle gerçek muhalif kimliğini kaybettiği şeklinde cevap buldu. Zira DP, gerek icraat gerek program bakımından CHP'den farksız hale gelmişti; gerçek muhalefet değil, sadece iktidarın eşi olan sözde bir muhalefet partisi olarak hareket ettiğinden işbirliği yapmaları mümkün değildi. Gökmen'e göre DP'nin muhalefet yolundan ayrılması, gerçek muhaliflere MP'ye katılmaktan başka bir çare bırakmamıştı⁵⁹.

⁵⁶ İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 11.

⁵⁷ İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 3, 16.

⁵⁸ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 6.

⁵⁹ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 6-7.

İzinsiz Muhalefette çıkan yazılardan, DP'nin toplantı ve kongrelerinin yakından takip edildiği anlaşılmaktadır. Öyle ki bu yazıların çoğunluğu, kongrelere katılımın az olduğu ve DP'lilerin beklediği ilgiyi göremediği yönündeydi. Nitekim 8 Ocak 1950'de Ankara'da yapılan DP istişare kongresi de⁶⁰ bu minvalde değerlendirilmiştir⁶¹. Gazeteler tarafından günlerdir şişirilerek büyük manşetler altında toplanacağı bildirilen DP'nin küçük kongresinin nihayet bu hafta içinde Ankara'da toplandığı şeklinde küçümseyici bir dil kullanan dergi, İstanbul ve Ankara'dan katılan bir kısım delegelerin sanki uzak vilayetlerden gelen delegeler olarak gösterilmesiyle geniş tabanlı bir toplantı algısı oluşturulmaya çalışıldığına dikkat çekiyordu. Kongrenin değerlendirildiği yazı, DP'nin gerçek bir muhalefet partisi olmadığı ve Menderes eleştirisi ile devam ediyordu. DP'nin yakından takip edildiği kongrelerinden biri de MP'nin en güçlü kalesi olarak gördüğü yerlerden - Bölükbaşı'nın memleketi- Kırşehir'deki kongresiydi. Bayar'ın DP'nin Kırşehir il kongresine katılmasına ilişkin haber dergide "*Hazin Bir Manzara DP lideri Kırşehir'de istihza ile karşılandı*⁶²" başlığı altında yer aldı. Bayar'ın Kırşehir'de halk tarafından iyi karşılanmadığı ve büyük bir hayal kırıklığı ile şehirden ayrıldığı, bundan sonra pek çok yerde DP'den istifaların gerçekleştiği iddia ediliyordu⁶³. Ancak bu haberlerin her geçen gün DP'nin güç kaybettiği algısı yaratmak adına yapıldığı muhakkaktı. Nitekim bu kongre haberi dönemin basınında farklı yankılar bulmuştu. Örneğin Akşam gazetesi aynı haberi Bayar'ın Kırşehir'de büyük tezahüratla karşılandığı şeklinde vermişti⁶⁴.

DP, kuruluşundan itibaren basının büyük çoğunluğunun desteğini almıştı. Bu gazetelerin bir kısmında ise MP ile ilgili çok sayıda olumsuz haber çıkmıştı. Vatan ve Zafer'in yanı sıra DP'yi açıktan destekleyen gazetelerden biri de Cihat Baban'ın sahibi olduğu Son Saat'ti. Öyle ki gazete seçimler yaklaştıkça DP propagandasını arttırmış hatta parti için oy istemişti. Dergi yazarlarından Zeynel Besim Sun, DP ve CHP olmak üzere ortada belli başlı iki partinin bulunduğunu ve neden DP'ye oy verilmesi gerektiğini belirttiği yazısında MP'yi görmezden gelen bir tavır takınmıştı⁶⁵. İzinsiz Muhalefet ise Van'dan Hasan Gürşen isimli kişinin Zeynel Besim Sun'a gönderdiği iddia edilen bir mektubu dergi sayfalarına taşıyarak Son Saat'in ve yazarlarının DP için yürüttükleri propagandayı eleştirmiştir. Mektupta "*Seçimler yaklaştıkça Millet Partisi'nin kazanacağından siz de ürküyorsunuz. Bay Besim nasıl istiyorsunuz oylarımızı...*" diyen Gürşen, DP'nin sözcülüğünü yapan

⁶⁰ Akşam, 8 Ocak 1950, S. 11221, s. 2.

⁶¹ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 2, 16.

⁶² İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 12-13.

⁶³ İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 12-13.

⁶⁴ Akşam, 17 Ocak 1950, S. 11230, s. 2. Bayar'ın Kırşehir gezisini, 1950 seçim sonuçları değerlendirildiğinde İzinsiz Muhalefetin iddia ettiği gibi bir hayal kırıklığı olarak görmek mümkün değildir. Zira seçim sonuçlarına göre Kırşehir'de 4 milletvekilliğinin 2'sini DP, 1'ini CHP, 1'ini de MP almıştı. 1950 seçimlerinde istediği başarıyı alamayan MP'nin Meclise girebilen tek milletvekili de memleketi Kırşehir'den seçilen Osman Bölükbaşı'ydı.

⁶⁵ Son Saat, 24 Nisan 1950, S. 1355, s. 1-2.

Sun'u, samimiysizlikle suçlamıştır. Doğu illerinin yıllarca ihmal edildiğinin, bölgede sefalet, ıstırap ve açlıktan başka bir şey bulunmadığının belirtildiği mektup, milletin artık gözünü açtığı ve hakiki muhalefet partisi MP'ye oy vereceği ifadeleriyle son bulmuştur.

Sonuç itibariyle dergiye göre DP'nin istikbali karanlıktı⁶⁶, kuruluşu ile birlikte muhalefet soysuzlaşmış, bu durum MP'nin ortaya çıkmasına sebep olmuştu. DP, demokratik usullere uygun bir seçim kanununun yapılması gibi isteklerinin yer aldığı “*Milli Teminat Andını*⁶⁷” unutmıştu. Yaklaşan seçimlerde yeniden oy hırsızlığına meydan vermemek ve Türk halkının haklarını korumak adına muhalefet bayrağını artık MP taşıyacaktı⁶⁸.

Cumhuriyet Halk Partisi ile ilgili Yazılar

İzinsiz Muhalefet için CHP, tek parti rejimi, şeflik sistemi, demokrasi katili gibi benzetmelerle konuşma, basın ve din özgürlüğünü kısıtlayan diktatör yönetimi temsil ediyordu. Ayrıca hayat pahalılığı, bütçe açıkları ve halk arasındaki gelir eşitsizliği gibi ekonomik problemlerin temel sebebiydi. Halktan uzak, onun geçim derdine karşılık lüks ve şatafat düşkün bir partiydi. Millet iradesini yok sayan CHP, ülkede yıllarca tek parti idaresini devam ettirerek demokrasinin en büyük düşmanı hâline gelmişti. Şimdi gerçek muhalefeti temsilen kurulan MP, CHP'nin demokrasiden uzak baskı yöntemleriyle yıldırılmaya çalışılmaktadır. Bu sebeple MP'nin basındaki dili İzinsiz Muhalefet'te CHP'yi eleştiren pek çok yazıya yer verilmiştir. CHP, antidemokratik uygulamalar ve baskı rejimi, din ve eğitim politikaları, bölgesel kalkınma farklılıkları ve ekonomik problemler, köy ve köylü sorunları, işçi hakları ve sağlık konularında geri kalmışlık gibi hususlarda eleştirilmiştir. Özellikle derginin sahibi Arna, totaliter rejimin yansıması olarak gördüğü CHP hakkında çok sayıda etkileyici yazı kaleme almıştır. “*Kanun Yolu ile Hürriyet!*” başlıklı yazısında hürriyeti tehdit eden amillerin tamamen bertaraf edilmesi için totaliter zihniyetin (CHP) temsilcileriyle beraber siyaset sahasından uzaklaştırılıp tasfiye edilmesi gerektiğini dile getirmiştir. CHP zihniyetini eleştiren Arna, yine 1946 seçimlerini ve seçim kanununu facia olarak nitelendirmiş, bu şartlar altında 1950 seçimlerinin de sağlıklı bir şekilde yapılamayacağını ifade etmiştir⁶⁹.

Arna'nın demokrasiye vurgu yapan yazılarının çokluğunu, totaliter rejim olarak nitelendirdiği CHP döneminde ağır baskılara maruz kalmasıyla açıklamak mümkündür. Öyle ki derginin sahibi, yazı işleri müdürü ve aynı zamanda avukat olan Arna'nın önce staj dosyası incelenmiş, Avukatlık Kanunu'na göre stajyer olabilmek için “*Hapis gerektiren bir suçtan dolayı takibat altında bulunmamak şartı*” esas alınarak, staj belgesi ve bu doğrultuda avukatlığı iptal edilmişti. Zira bu

⁶⁶ İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 14.

⁶⁷ DP'nin Milli Teminat Andı olarak belirttiği metni, CHP Milli Husumet Andı şeklinde isimlendirmiştir.

⁶⁸ Faruk Hepşen, “Milli Husumet Andı”, *İzinsiz Muhalefet*, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 4-5.

⁶⁹ İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949 S. 1, s. 3.

dönemde Arna'nın Cumhurbaşkanına hakaret suçundan İstanbul Altıncı Ceza Mahkemesinde davası sürmekteydi. Avukatlık ruhsatı verilemeyeceğine dair alınan bu karar, dergide yayımlandığı gibi MP'nin kongrelerinde de protesto edildi. Avukatlık hakkı elinden alınan Arna'nın, dergideki yazılarıyla eleştirilerine devam ettiği görülmektedir. Arna, "*Asrî Diktatörler ve Kanun Yoluyla Terör*" adlı yazısında, tarihten örnekler vererek CHP iktidarının usulsüz ve kanunsuz uygulamalarına değinmiştir. Anayasaya aykırı çıkarılan kanunlara dayanılarak, vatandaşların hürriyet ve insanlık haklarının ihlal edildiğini söyleyen Arna, bu uygulamaların tek parti rejimine hizmet için yapıldığını iddia etmiştir⁷⁰. "*Hürriyet ve Demokrasinin Bir Numaralı Düşmanları*" başlıklı bir başka yazısında "*1900'de ne idik, 1950'de ne durumdayız?*" sorusuyla Türkiye'nin demokrasi tarihçesi hakkında değerlendirmelerde bulunmuş, Osmanlı dönemi saray ve padişahlık gibi kişi egemenliğinin simgesi hâline gelen mefhumların CHP'nin antidemokratik kanunlarıyla yeniden hayat bulduğunu söylemiştir⁷¹.

Arna'nın görüşlerini destekleyen bir başka yazı da İzinsiz Muhalefet adına yayımlanan "*Adalet ve Fazilet Karşısında İktidar Partisi*"⁷² başlığını taşıyordu. İsimsiz yayımlanmakla birlikte iktidarı totaliter bir rejim kurmakla suçlayan bu yazıda, Arna'nın izlerini görmek zor değildir. Nitekim Arna tarafından yazılan "*Kanun Yolu ile Hürriyet!*" ve "*Asrî Diktatörler ve Kanun Yoluyla Terör*" başlıklı yazılardaki düşüncelerin "*Adalet ve Fazilet Karşısında İktidar Partisi*" adlı makaleyle örtüştüğü görülmektedir. Yazıda, iktidarın totaliter bir zihniyetle hareket ederek devletin temel kanunlarını hiçe saydığı, antidemokratik kanunlara sıkı sıkıya bağlı olup adalet, eşitlik ve hürriyet kavramlarından uzaklaştığı eleştirisi yapılıyordu. Adaletsiz ve faziletsiz bir hükümetin payidar olamayacağı, yarımın nesillerinin bugünün adaletsizliklerinden feyiz alacakları belirtiliyordu. CHP döneminde birçok kez yargılanan hatta tutuklanan Arna'yı yazı ile ilişkilendiren bir başka husus da mahkeme süreçlerine yönelik ifadelerdir: "*Muhalifleri mahkeme kapılarında süründürmekle tatmin olmayan iktidar aynı zamanda bu kişilerin ekmekleriyle uğraşmaktan haz duyuyor*" denilerek Arna'nın staj belgesinin iptali eleştiriliyordu.

Tek parti idaresini demokrasiden uzak, totaliter bir rejim olarak gören şüphesiz ki sadece Arna değildi. Zaten dergide CHP yönetimine karşı yazılan eleştiri yazılarının büyük çoğunluğu aynı noktada birleşiyordu. DP'de siyasete başlayan ve 1946 seçimlerinde Ankara milletvekili adaylığı olarak gösterilip, daha sonra partiden ayrılarak MP saflarına katılan Yüksek Mühendis Şevki Dağdelen tarafından yazılan "*Bir Millet İçin Felaketlerin En Fecii Tek Partili İdare Cehennemine Düşmesidir*"⁷³ başlıklı yazı da bu minvaldendi. Dağdelen, Hitler örneğinden yola çıkarak tek partili

⁷⁰ İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 3, 15; Temizgüney, *age.*, 74.

⁷¹ İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 8-9, 15.

⁷² İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 6.

⁷³ İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949, S. 1, s. 13-14.

rejimlerin nasıl bir istibdata dönüştüğünü belirtiyor, CHP'yi de bu düzenin bir parçası olmakla suçluyordu. CHP'lilerin dünyadaki tek parti zihniyetinin meydana getirdiği feci tablolardan ibret almalarını, “*Menfaat, saltanat, makam tatlıdır fakat memleket millet, selamet ve saadeti, şerefi ondan yüz bin kere daha tatlıdır. Şahısların her şeyi fanidir, fakat milletin varlığı ebedidir*” sözleriyle bu düzenden vazgeçmelerini istiyordu. Dağdelen'in dikkat çeken bir diğer yazısı “*Millet ne istiyor onlar ne istiyorlar?*” başlığını taşıyordu. Yine CHP yönetiminin eleştirildiği yazıda, Dağdelen, halkın isteklerini şu şekilde sıralıyordu:

Halk, her şeyden önce hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ilkesinin kabul edilmesini istiyordu. Millet iradesinin en önemli yansıması ise seçimlerdi. Bu sebeple her türlü hile ve baskıdan uzak dürüst, temiz bir seçim ve bunu sağlayacak seçim kanununun yapılması gerekiyordu. İnsan hakları beyannamesine uyularak kişi hak ve hürriyetlerinin sağlanması, buna engel bütün kanunların acilen kaldırılması ve gerekli adalet sisteminin kurulması diğer istekler arasındaydı. Ayrıca her türlü eşitliğinin sağlanarak bunu ihlal eden hükümet ve devlet başkanını millete üstün kılan kanunların kaldırılması elzemdi. Tam bir laiklik anlayışı ile birlikte laiklik adı altında İslam dinine ve vakıflarına yönelik müdahalelerin kaldırılması yine halkın beklentisiydi. Tabi ki çeşitli ekonomik sıkıntılarla boğuşan halkın bu konuda da bazı beklentileri vardı; devletçilik kaldırılmalı özel teşebbüs desteklenmeliydi. Karaborsacılık, vurgunculuk ve rüşvet gibi her türlü ahlaksızlık önlenmeli, bu yolla milletin haklarını gasp edenlere gelecek nesillere de ibret olacak derecede ağır cezalar verilmeliydi. Memurlara imtiyaz getiren Memurin Muhakemat Kanunu⁷⁴ kaldırılmalı, memur kadrosu azaltılıp buradan tasarruf edilen para ile şahısların farklı iş sahalarında organize edilmesi sağlanarak devlet gelirleri daha faydalı kullanılmalıydı. Her türlü lüks ve israf sonlandırılmalı, geçimin kolaylaşması için işsizliğe çare bulunmalı, adil vergi düzenlemesi sağlanmalıydı. Dağdelen'e göre CHP yönetimi uyguladığı politikalarla halkın isteklerini görmezden gelmekteydi:

⁷⁴ 1913 yılında çıkarılan ve 1930 yılında kısmi değişiklikler getirilen Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun, memur olan ve olmayan sanıklara farklı uygulamaları öngörmektedir. 1913 tarihli kanun, bir memurun memuriyet görevi sırasında suç işlediği üzerine anlaşılınca, o memur merkez memuru ise ilk önce bağlı bulunduğu bakanlık ya da daire, il memurlarından ise vali, kaymakam veya bağlı bulunduğu idari şube amiri tarafından önsoruşturmanın yapılmasından sonra idarece gerek görüldüğü takdirde son soruşturmanın adli mahkemelerde yapılmasını kabul etmektedir. Böylece memur hakkında ceza kovuşturmasının başlatılması ve yürütülmesi özel bir usule bağlanmış, yapılacak bir hazırlık soruşturmasının ardından memurun yargılanmasına gerek olup olmadığı yetkisi ise memurun bünyesinde çalıştığı idareye bırakılmıştır. 1930 yılında yapılan değişiklikle irtikâp, rüşvet, ihtilas, zimmet, kaçakçılık, resmen vuku bulan müzayede, alım ve satıma fesat karıştırmak, devlet hariciyesine ait gizli evrakı veya şifreleri ifşa etmek suçlarında söz konusu kanunun uygulanmasını kabul etmemekle birlikte bakan veya vali, ceza davası açılması için izin verirse, savcı ceza davası açmaktadır (Hüseyin Erkenci, “Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanunu Muvakkat Üzerine Düşünceler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 11/1, Ocak 1999, s. 12-13). Dağdelen, memurların görev suçları ile ilgili yargılanması usulünün bir istisnaya bağlanmasını eşitlik ilkesine aykırı bulmakla birlikte farklı bir noktaya da dikkat çekiyordu. Nitekim dönemin bürokrasisinin ve memurlarının önemli bir kısmının CHP'li olduğu düşünüldüğünde, memurların işledikleri suçlar için bir ön soruşturmanın başlatılması bile pek mümkün görülmemekteydi. Kaldı ki siyasi ve idari etki altında böyle bir soruşturmanın başlatılması durumunda ise kayırmalar yapılmakta ve adaletle olan güven sarsılmaktaydı.

CHP, bir medeni dünyaya bir de yaptıklarına bakmalıydı. Yalanlara ve kuru vaatlere inanacak millet kalmamıştı. İnsanlık sürekli kendini yenilerken, CHP'nin hala eski ve aynı yoldan yürüyüp gitmesi manidardı. CHP tek başına yılladır hükmetmiş, bu yüzden tek parti hastalığına tutulmuştu. Milleti hiçe saymak, ülkeyi kendi çiftlikleri gibi idare etmek, milletin mukaddes hakları üstüne çıkmak bu hastalığın belirtileriydi. Kurtuluş için yegâne çare ise milletin oyuna sahip çıkıp hâkimiyetini bu hastanın elinden almaktı.

Dergide, CHP'yi antidemokratik uygulamaları doğrultusunda hedef alan yazıların yanı sıra hükümet icraatları bağlamında eleştiren yazılar da mevcuttu. Derginin kurulduğu dönem, CHP'nin son hükümetinin başında Şemsettin Günaltay bulunuyordu. Dolayısıyla dergide Günaltay Hükümetini eleştiren çok sayıda yazı mevcuttur. MP'nin en ateşli savunucularından ve aynı zamanda bir hukukçu olan Saadet Evren Kaçar, tarafından yazılan yazı da bunlardan biridir. Kaçar, siyasete DP içinde katılmış, partinin İstanbul Kadın Kolları Başkanvekilliğini yapmıştı. Daha sonra DP'den ayrılarak MP'ye katılan Kaçar, "*Şemsettin Günaltay! Hazer Ediniz!...*"⁷⁵ başlıklı yazısında Günaltay Hükümetini ağır bir dille suçlamıştır. MP ve DP, seçimlerden önce maddi destek toplayabilmek amacıyla eşya piyngosu başta olmak üzere kendi imkânlarıyla seçim yarışına hazırlanırken CHP diğer partilere nazaran iktidarın maddi nimetlerinden yararlanıyordu. Kaçar da bu duruma tepki olarak dönemin Başbakanı Günaltay'ı hedef alıyor, sadece bir CHP'li olarak değil başbakan sıfatı ile kendisine özel vagon tahsis edilen Günaltay'ın seçim propagandasına çıkmasından duyduğu rahatsızlığı dile getiriyordu. Sınırsız yetkilerle donatılmış görevinin bundan ibaret olmadığını hatırlatan Kaçar, "*Bundan sakınınız!*" diyordu. Yönetim şekli cumhuriyet olan Türkiye'de, demokrasiden uzak bir anlayış benimseyen CHP'nin 3-4 yıldır bunu sağlamak için verdiği uğraş bile halk idaresinin henüz gerçekleşmediğinin kanıtıydı. Kaçar, Günaltay'ın muhalefeti engellemeye çalışmaktan ve CHP'yi tüm seçmenin temsilcisi gibi göstermekten sakınmasını istiyordu. Bir taraftan siyasi partilerin kurulmasına izin verilirken diğer taraftan ceza kanununun en ağır şartlarla takviye edildiğini söylüyor, CHP'nin adeta bir demokrasi oyunu oynadığını belirtiyordu. Seçim ve hâkimler kanununu da eleştiren Kaçar sözlerini "*Milletin isteklerine karşı gelemesiniz*" diyerek bitiyordu.

Günaltay Hükümeti ekseninde CHP'yi eleştiren bir başka yazı da *Gören* mahlasıyla "*Hak ve Hakikat Gözü ile*" başlığını taşıyordu. Başbakan ve yakın çevresinin ülkenin işlerini bırakıp il il gezerek propaganda yaptıkları, CHP'nin uyguladığı programının ise bir zümrenin menfaatlerine hizmetle bütün milleti kurban ettiği söyleniyordu⁷⁶.

Görüldüğü gibi dergi, CHP yönetimini baskı rejimi oluşturmak ve kendi menfaatleri doğrultusunda halkın iradesini yok saymakla suçluyordu. Bu halka karşı

⁷⁵ İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949 S. 1, s. 5.

⁷⁶ İzinsiz Muhalefet, 30 Aralık 1949 S. 1, s. 5.

yapılacak en büyük kötülüktü. Nasıl ki dışarıda Türkiye'nin en büyük düşmanı tarihi emellerinden vazgeçmeyen Rusya ise içeride de CHP'ydi. Dış düşmana karşı kaleyi içten kemiren CHP, kanunsuz idaresi ile tıpkı Rusya gibi ülkeyi harap, halkı sefil kılmaya çalışmaktaydı⁷⁷. CHP'nin bu baskıcı politikalarından basın ve radyo da nasibini almıştı. Derginin basın konusundaki yaklaşımını iki farklı açıdan ele almak mümkündür: İlki, daha önce de ifade edildiği gibi MP'nin kuruluşundan itibaren parti hakkında olumsuz yayın yapan gazetelerdir ki, bunlar içinde açıktan taraf tutanların yanı sıra tarafsızlık anlayışı altında saldırgan tutum sergileyenler de mevcuttur. Dergi, daha çok DP ve CHP'yi parlatan bu gazetelere cevap niteliğinde yazılarla karşılık verdiği gibi çeşitli eleştirilerle de söz konusu gazetelerin yayın ilkelerini sorgulamıştır. İkincisi ise CHP yönetiminin oluşturduğu baskıcı anlayışın yön verdiği basın politikalarıdır. CHP'nin çok partili hayata geçişle birlikte yeniden düzenlemeye gittiği Basın Kanunu'na yönelik eleştiriler getiren dergide, ülkede basın ve fikir hürriyeti varmış gibi görünse de yazı yazmanın bile çok zor olduğu ifade edilmiştir. Öyle ki CHP'nin baskıcı politikalarının bir uzantısı olarak basına getirdiği sınırlamalar, Hitler Almanya'sı ve Mussolini İtalya'sı ile eş değer görülmüştür. MP'li olup aynı zamanda İzinsiz Muhalefetin yazar kadrosunda yer alan başta Fuat Arna ve Sadık Aldoğan olmak üzere çok sayıda kişinin yargılanma ve tutuklanma süreçleri ise bu iddiaya örnek olarak gösterilmiştir. Yine MP yanlısı Kudret gazetesinin polis baskınına uğrayıp sahibi ve yazı işleri müdürünün tutuklanması, CHP'nin baskıcı politikalarının yansması olmuştur.

CHP'nin radyo konusundaki tutumu ise 1946 seçimlerinde büyük tepkilere sebep olmuştu. İktidarın radyoyu kendi tekelinde buldurması ve propaganda için muhalefete yer vermemesi itirazları doğurmuştu. Bu doğrultuda İzinsiz Muhalefet de radyodan iktidar propagandasının yapıldığını vurgulamış, CHP'nin eşitlik ve hürriyet anlayışından uzak tutumunu eleştirmiştir⁷⁸. 1950 seçimleri yaklaşırken gelen eleştiriler üzerine hazırlanan seçim kanunuyla birlikte muhalefet partilerinin de radyodan eşit yararlanmaları sağlanmıştır.

Bir diğer baskı aracı olarak seçimler görülmüştür. Seçimlerin yaklaştığı bu dönemde muhalefetin genel kanısı 1946 tablosunun yeniden çizileceği yönündeydi. Bu sebeple gerek DP gerek MP, 1946 seçimlerinin şaibesine her fırsatta değiniyor, 1950 seçimlerinin de benzer bir anlayışla yapılmasından endişe duyuyorlardı. Demokrasinin en önemli kriterlerinden olan seçimlerin halkın gerçek düşüncelerini yansıtacak şekilde ve güvenlik tedbirleri doğrultusunda yapılması muhalefetin en büyük beklentisiydi. Bu tedbirler alındığı takdirde CHP'nin 1950 seçimlerini kazanma ihtimali yoktu. Dergi yazarlarından Necati Yaşmut "*İhtiras Kurbanları*⁷⁹" başlıklı yazısında bu konuya dikkat çekiyor, 1946 seçimlerini çeşitli baskılarla kazanan CHP'nin politikalarını eleştirirken "*İktidar partisi belki kazanacaktır.*

⁷⁷ Nurettin Ardıçoğlu, "İki Düşman!", *İzinsiz Muhalefet*, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 13.

⁷⁸ İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 4, 15.

⁷⁹ İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 5.

Fakat millet istediği için değil, iktidar partisi kazanmak istediği için kazanacaktır. İktidar partisi milletin hizmetinde olduğu için değil, kendi hizmetinde olduğu için kazanacaktır.” şeklindeki ifadeleriyle 1950 seçimlerinde de aynı uygulamaların tekrarı halinde iktidarın değişmeyeceğini vurguluyordu.

Seçimler konusu gerek iktidar gerek muhalefet tarafından çok önemseniyordu. CHP, 1946 şaibesini ortadan kaldırmak için seçimlerin güvenli bir şekilde yapılacağını ispata çalışıyordu. Bu aynı zamanda muhalefetin diktatörlük suçlamalarına karşılık *milli iradenin* gerçek uygulayıcısı olduğunu da gösterme çabasıydı. Bunun için Şubat 1950’de gizli oy, açık tasnif, adli denetim esaslarını içeren ve çoğunluk sistemine dayanan yeni bir seçim kanunu kabul edilmişti. Buna rağmen muhalefet seçimlerin güvenliği konusunu sürekli gündemde tutarak kanuni düzenlemelerin yanı sıra uygulama açısından doğacak sıkıntıların da önüne geçmeye çalışıyordu. Zira demokrasi esasları üzerine oturtulmaya çalışılan yeni seçim kanununun hala eksik yanları vardı. Ayrıca MP’liler dürüst ve demokratik bir seçimin sadece kanunlarla sağlanamayacağına, seçim sistemini uygulayacak kişilerin iyi niyetli ve tarafsız olmaları gerektiğine vurgu yapıyorlardı. 1946 seçimleri ise bunun en önemli örneğiydi. Bu tarihlerde kendisi de Akçakoca kaymakamlığı görevinde bulunan Fuat Arna, CHP ile işbirliğini kabul etmeyerek istifa etmişti. Bu durum seçimler sırasında bazı devlet memurlarının partizanlık yaparak tarafsızlıklarını koruyamadıklarını ve CHP lehine çalıştıklarını ortaya koyuyordu. İktidar her ne kadar oluşan bu şaibenin önüne geçmek için bazı önlemler alsa da⁸⁰ yaşanan gelişmeler muhalefetin eleştirilerini haklı kılmıştı. Ayrıca 1950 yılına gelindiğinde bürokrasi ve memurlar aynı kadroyu temsil ediyorlardı. Haliyle artık sandıklar CHP’li memurlara bırakılmazdı. İzinsiz Muhalefet dergisi, kendisini tek muhalif parti olarak gören MP’nin görüş ve endişelerini bu bağlamda da dile getirdi. Sıklıkla CHP’nin memurlar aracılığıyla seçim baskısının yanı sıra oy hırsızlığı yapacağı konusunda yazılar kaleme alındı. Derginin *Fıkracı* mahlaslı yazarı, CHP’li memurların seçimi kazandırmak için tıpkı dört yıl öncesinde olduğu gibi parti için harekete geçtiğine dikkat çekti. Fıkracı bu iddiasını, sözde kendisini ziyarete gelen CHP’li üst düzey bir memurla gerçekleştirdiği hayali röportaja dayandırıyor⁸¹. Fıkracı, devlet memuru misafirin kendisini ziyarete gelirken takip edilme korkusuyla aşırı ihtiyatlı davrandığını, hatta evdeki çalışan kişiden dahi şüphelenerek güvenilirliğini sorguladığını belirtiyordu. Sonra da misafirin kendisine anlattığı gizli bilgileri okuyucuyla paylaşıyordu. Misafir, CHP’nin iktidar koltuğunu elinden kaçırmamak adına seçimlerde her çareye başvuracağını, bir taraftan *“Devlet memurları tarafsızdır, hiçbir parti lehine çalışmazlar.”* derken diğer taraftan bütün devlet mekanizmasını lehlerinde çalıştırmak için ellerinden geleni yaptığını, memurlar üzerinde baskı oluşturduğunu ifade etmişti. CHP lehine

⁸⁰ Murat Burgaç, “1946 Genel Seçimlerinde Propaganda”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 13/26, Haziran 2013, s. 175.

⁸¹ İzinsiz Muhalefet, 26 Mart 1950, S. 13, s. 2.

çalışan memurların çok çabuk terfi ettiğini, muhalif partilere biraz güler yüz gösteren memurlara karşı ise Memurlar Kanunu'nun hükümlerinin bütün şiddeti ile tatbik edildiğini söyleyen misafir, ziyaretinin sebebini de açıklamıştı: CHP'nin seçimleri kazanması için kulaklara fısıldanan talimatın kendisine de gelmesi. Fıkracı doğrulamak ister gibi; tıpkı dört yıl önceki seçimlerde olduğu gibi mi? diye sordu. Aldığı cevapsa 1946 filminin yeniden oynatılacağına işaret ediyordu: Hayır, bu defa daha sinsî, gizli ve etkili yollara başvuruyorlar. İlgili memurlara açıktan açığa “*Her çareye başvurarak bizi kazandırın.*” diyemiyorlar ama imalarla fısıltılarla anlatmak istiyorlar ki *altı ok çocukları* bu seçimleri de mutlaka kazanmalıdır.

Fıkracıya göre misafiri tarafından verilen bu bilgi, hakiki ve gerçek muhalefeti temsil eden MP mensuplarını daha temkinli olma konusunda uyarı niteliğindedir: “*Dikkat edin: kurt aynı kurttur, yalnız post değiştirmiştir. Sizlere gözlerinizi açmak, hem de dört açmak düşüyor.*” Vurgulanmak istenilen mesaj açıktı: İktidardakiler dört yıl önceki kişilerdi. Yani dört yıl önce başvurdukları seçim hilelerini şimdi daha da ustaca yapacaklardı. El çabuklukları ve sandık dalaverelerini aynı neticeye varmak ümidiyle bir kere daha tekrar edeceklerdi.

İzinsiz Muhalefet, seçim konusuna daha fazla dikkat çekmek için yayınlarına devam etti. Derginin *Şakacı* mahlaslı yazarı “*CHP'nin Kırkları*” başlıklı yazısında 1950 seçimlerinde CHP'nin oy hırsızlığı yapacağını alaycı bir dille anlatıyordu. Derginin önemli isimlerinden Şevket Dağdelen ise bir yazısında yakında yapılacak seçimlere dikkat çekiyor, tıpkı 1946'daki gibi bu seçimlerde de CHP'nin oy hırsızlığı yapacağını belirterek halkı uyanık olmaya çağırıyordu⁸²: “*Bana mı kaldı? Bana ne? deme fertleri böyle diyen milletler cehennemlerde yanıp gitmektedirler. Bu cehennemlerde yanacak sensin, kızın, oğlun, milletin tarihin vatanındır. Kurtuluş yolu reyindir. Seni aldatmaya reyini para ile satın almaya hazırlanıyorlar*” diyen Dağdelen, bunun için iktidarın özel bütçe ayırdığını, halk evlerinde kendi propagandasını yaptırdığını, amaçlarının tek parti idaresinin devamıyla saltanatlarına, menfaatlerine hanel gelmemesi ve kendilerinden hesap sorulmamasının istenildiğini belirtiyordu. *Dünya Türkiye'de demokrasi olduğuna inansın yeter* anlayışıyla göstermelik bir demokrasi oyunu oynadığının altını çiziyordu. Bu uyarılarla yetinmeyen dergi, 17 Şubat 1950 tarihli 8. sayısını seçimlerde hile yapılacağına dair çizilen bir karikatürle yayımladı. Ayrıca dergide, seçimler konusuna dikkat çeken ilginç bir yaklaşım da *Çivi* mahlasıyla yazılan seçim marşıydı⁸³:

*“İktidar elimizde / İnkılâp dilimizde / Tabanca belimizde gezerte (yelimizde)
/ Yelkenimiz uzunca bayrağımız altı ok / İşimizde iş şimdi Demokrattan korku yok.*

⁸² İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 7.

⁸³ İzinsiz Muhalefet, 3 Mart 1950, S. 10, s. 8.

Hepimiz ettik yemin namuslu bu seçim / Seçilmezsek hem de nasıl olur bu geçim / Demokrati atlattık (Millet) oldu bir bela / Yalancılıktan olsa da vermeliyiz bir sala.

Koltuğumuz rahattır edilir mi hiç feda / Abdest almadan ettik nice namazlar eda / Bayar, Uran, Menderes, Koraltan iyi amma / Dereyi geçmek için Köprülü de bir bela / Valileri saldırır milleti kandırırız / Tarihte bir gün elbet namımızı andırırız / Bakanlarımız çok bizim bakmayanımız yoktur / saçımız da yok amma takmayanımız yoktur.”

Din ve eğitim politikaları ise hem iktidarın hem muhalefetin seçim yarışında kullandığı önemli propaganda araçlarından biri oldu. CHP'nin inkılâpları yerleştirmek adına uyguladığı katı laiklik politikaları -hafızalarda hala yerini korurken- çok partili hayata geçişle birlikte yumuşamıştı. 1947 Kurultayı ile başlayan bu değişim süreci, ilkokullarda seçmeli din derslerinin konulması, imam hatip kursları, Ankara'da İlahiyat Fakültesi ve Türk büyüklerine ait türbelerin açılması ile farklı bir boyut kazanmıştı. 1950 seçimleri öncesi yaşanan bu gelişmeler muhalefet tarafından CHP'nin dini siyasete alet ettiği şeklinde yorumlandı⁸⁴. Durum muhalefet açısından da pek farklı değildi. Öyle ki partiler dini birbirlerine üstünlük sağlamak amacıyla oy toplamanın bir aracı hâline getirirken siyasetin de kucağına atmaktan çekinmediler.

Eğitim konusundaki tartışmalar, zaman zaman yetersizliği bazen de din-eğitim ikilemesi şeklinde gelişti. Okul ve öğretmen eksikliği, köylerde halkın işlerinden zorla alıkonularak okul binalarının yapımında çalıştırılması gibi hususlar eleştirilirken din eğitimi konusu ise hep gündemde tutuldu. MP'nin her iki konuda da düşüncesi birbirini tamamlar nitelikteydi. Programında partinin din müesseselerine saygılı olduğu ifadesinin yanı sıra okullarda din derslerinin okutulması ve ilahiyat fakültelerinin açılması konusuna da yer verdi⁸⁵. İzinsiz Muhalefetin yaygın çizgisi ise MP'nin anlayışıyla örtüşüyordu. Bununla birlikte din

⁸⁴ Dinin siyasete alet edildiği eleştirileri doğrultusunda dergide en fazla vurgulanan konulardan biri de Masonluk tartışmalarıydı. İshak Muammer Fındıklı tarafından kaleme alınan yazılarda, Masonluğun ve bütün maneviyatın siyasete alet edildiği belirtiliyor, Selamet Mecmuası sahibi ve aynı zamanda M. Akif'in damadı olan Ömer Rıza Doğrul ise Masonluk umumi kâtibi yakıştırmasıyla eleştiriliyordu (İzinsiz Muhalefet, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 6, 15; İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 4-5).

⁸⁵ MP'nin din konusundaki tutumu partinin zamanla irtica faaliyetleri ile ilişkilendirilmesine sebep olmuş, İzinsiz Muhalefet ise bu iddiaları reddetmiş ve cevaplamıştır. Eski bir DP'li olup MP'ye geçen ve dergide yazıları yayımlanan Osman Nuri Köni, "Mürteci Kimdir?" başlıklı yazısında bu soruya cevap olarak CHP'yi işaret ederken MP hakkındaki irtica iddialarını da geçersiz kılmaya çalışmıştır. Köni, her ne sebeple olursa olsun Anayasanın hayati hükümlerine kıymet vermeyip demokrasi taraftarı olmayanları, milli hâkimiyeti hiçe sayıp milli iradenin tecellisine engel olmaya çalışanları, karşısındakileri irtica pervasızlığı ile suçlayanları, bütün ayıplarından başka bir de demokrasiye taraftar görünerek birer kahraman kesilenleri mürteci olarak değerlendirmiştir. "Eski devirlerdeki istibdat ile şimdi inkılâplar istismar edilerek yaşatılmak istenilen zorba idare arasında mahiyet ve netice itibarıyla fark yoktur... Anayasanın demokrasiyle alakalı hükümlerine hayat vermemek ve bunlara yan bakmak hakiki irticadan başka bir şey değildir" diyerek asıl mürteciliği CHP'nin yaptığına işaret etmiştir (İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 3).

konusu daha çok eğitim-din çerçevesinden ele alındı. CHP'nin eleştirildiği çok sayıda yazının yanı sıra din, din adamı, din ilimi gibi dinsel öge ve içeriğin yer aldığı yazılar da kaleme alındı. Bu bağlamda dergi, daha önce Ali Fuad Başgil'in Hür Fikirler Mecmuasında yayımlanan ve yönetim ile eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya koyan “*Demokrasi ve Mekteplerimiz*” isimli yazısını sayfalarına taşıdı. Başgil yazısında, vatandaşın irade kuvvetine ve karakter terbiyesine dayanan demokrasilerde eğitim sisteminin de bu doğrultuda geliştirildiğini belirtiyor, buna karşılık Türkiye’de yirmi küsur seneden beri maarif ve mektep siyasetinin tamamıyla otokratik esaslar üzerinden yürütüldüğünü ifade ediyordu. Aynı zamanda din eğitime de değinerek senelerden beri mevcut okulların örneklerine Batıda rastlanmadığı, Bolşevik Rusya’daki gibi bir din ve maneviyat düşmanlığı telkinine zorlandığını belirtiyordu. Baha Mecit Karabağlı ise “*Yirmibeş yıllık yani olur mu kâni?*” başlıklı yazısında CHP’nin din ve eğitim politikaları konusunda farklı bir iddiada bulunuyordu. Buna göre diktatör ve oligarşi rejimini devam ettiren iktidar, Türk milletinin yegâne muhalefet partisi olan MP’nin eleştirileri ve ikazları sonucu iki senedir İslamiyet’e hürmetkâr görünerek okullara din derslerinin konulmasına müsaade etmişti. Bununla birlikte CHP’nin bu faaliyetleri daha önceki politikalarıyla çelişkili bulunarak “*Bu efendilere soruyoruz yirmi beş yıllık yani olur mu kâni?*” sözleriyle de samimiyeti sorgulanıyordu. CHP’nin din ve din eğitimi konusundaki tutumunun değiştiği görülmekle birlikte Karabağlı’nın bunu MP’yle ilişkilendirmesi derginin MP yanlısı tutumundan kaynaklanıyordu. Derginin ortaya koymaya çalıştığı bir diğer husus da eğitim sisteminin tutarlı olmadığı ve her bölgeye ulaştırılmadığı yönündeydi.

Daha önce de ifade edildiği gibi dergide dinsel öge ve içeriğin yer aldığı çok sayıda yazı hatta bir de köşeye yer verilmişti. Din adamlarının önemine değinilen bir yazıda, son zamanlarda yazıların bir köşesine din adamlarına dokunacak cümlelerin sıkıştırıldığı, özellikle piyes ve sahne sanatlarında bu durumun moda hâline geldiği belirtiliyordu. Halkın manevi duygularını yükseltmeye çalışan din adamlarının Milli Mücadele döneminde büyük hizmetlerinin olduğu hatırlatılıyor ve bunlara hürmet edilmesi⁸⁶ telkininde bulunuluyordu. *Köşeden* isimli köşede ise *İnanan* mahlasıyla yazılan yazılarda din konusuna daha farklı bir perspektiften bakıldığı dikkat çekmektedir. Öyle ki bu yazılardan birinde din ilminin tıp ilmiyle eş değerde olduğu hadisle açıklanıyordu.

CHP’nin eleştirildiği konulardan bir diğeri de bölgesel kalkınma farklılıkları ve ekonomik problemlerdi. *İzinsiz Muhalefet*’te, *İspirli* mahlası ile kaleme alınan ve doğu illerine dair gözlemlerin aktarıldığı yazılar büyük bir ilgi uyandırmıştı. Bu yazılar aynı zamanda CHP yönetiminin doğu illerini yıllarca ihmal ettiğinin de göstergesiydi. Erzurum için *Doğu’nun Parisi*⁸⁷ gibi nitelendirmelerde bulunulmasına rağmen harabe görünümündeki şehirde hala elektrik probleminin

⁸⁶ Abdurrahim Zapsu, “Din adamlarımıza hürmet edelim”, *İzinsiz Muhalefet*, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 6.

⁸⁷ *İzinsiz Muhalefet*, 6 Ocak 1950, S. 2, s. 12.

yaşandığı, hastaların sokak ortasında kalıp tedavi imkânlarından mahrum can verirken hastanesiz, evsiz barksız halkın ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı belirtiliyordu. Erzincan da felaketler şehri olarak nitelendiriyordu⁸⁸. Doğu illerinin sorunlarının anlatıldığı “*Doğudan Gelen Ses*”⁸⁹ başlıklı bir başka yazıda ise CHP yönetiminin yıllardır sözden öteye gitmeyen ve icraata dönüşmeyen politikaları nedeniyle bölgenin kalkınmadığı belirtiliyordu. Halkın bu çaresizliğinden yine yararlanan iktidar olduğu “*Senin Hasso ve Memo kardeşlerinin sırtından CHP kodamanlarının beslendiği*” sözleriyle dile getiriliyor CHP’nin, alternatifsizliğini kullandığı iddia ediliyordu. İşte bu geri kalmışlığa çözüm üretebilecek tek parti, Doğu Anadolu’da teşkilat ağını kısa sürede genişleten MP’ydi. Diğer taraftan gelişmişlik düzeyindeki farklılık sadece doğu illeri için de geçerli değildi. İstanbul gibi büyük şehirlerde bile belediyelerin çalışmalarına bağlı olarak ilçeden ilçeye göre farklılıklar olabiliyordu.

Dergi, doğu illerinin geri kalmışlığına dair bu eleştiri yazılarıyla yetinmeyecek “*Doğu Mektupları*” ismiyle bölgede yaşayan insanlar tarafından gönderilen mektupları sayfalarına taşıyacaktı. Doğudaki illerin sorunlarına CHP yönetimi çerçevesinden eleştirel bakış açısıyla yer verilen bu mektupların sahiplerinin ise DP’den de ümitlerini keserek MP’ye geçtikleri dikkat çekmektedir. Örneğin Van’da yaşayan Ahmet Metin isimli bir kişi Van’ın problemlerini anlattığı mektubunda⁹⁰, kışın yolların kapandığını, çevre il ve ilçelerle bütün bağlantıların kesildiğini, doktor, hastane, ilaç gibi medeni vasıtalarından uzak kaldığını, halkın yoksulluktan, hastalıktan, yolsuzluktan ve açlıktan inim inim inerken toplanan vergilerle sekiz tane vali konağı yapıldığını belirtiyordu. Yine CHP döneminde Van’da eğitim faaliyetlerinin çok kötü olduğunu, sekiz sene önce Özalp ilçesinin on iki köyünde mahalli halkın işlerinden zorla alıkonularak okul binalarının yapımında çalıştırıldıklarını, sekiz sene içinde bu okullara öğretmen ve eğitmen gönderilmediğini, bu binaların dışında on bir okul binasının da yıkılıp enkaza döndüğünü iddia ediyordu. CHP yönetiminin şehri kendi kaderine terk ettiğinin altını çiziyordu. Bu duruma karşı geldiğinden CHP’nin tazyikine uğrayıp partiden ayrıldığını, kısa bir süre de DP’de yer aldıktan sonra aynı akıbetle karşılaşarak MP saflarına geçtiğini yazıyordu.

CHP dönemi takip edilen ekonomi politikaları derginin başlıca eleştiri konusu olmuştu. İkinci Dünya Savaşı, Türkiye’nin savaşa girmemesine rağmen her ihtimale karşılık hazırda bir ordu bulundurması nedeniyle ekonomisini olumsuz etkilemişti. Savaş yılları boyunca pahalılık, yokluk ve karaborsa gibi çeşitli sorunlarla karşılaşıldı. Savaşa katılmayan ülkede, savaşa katılan ülkelerde bile görülmeyen derecedeki pahalılık ve ihtikâr, CHP’ye karşı giderek artan bir memnuniyetsizlik

⁸⁸ İzinsiz Muhalefet, 13 Ocak 1950, S. 3, s. 11, 13.

⁸⁹ Ahmet Evyapan, “Doğudan gelen ses”, *İzinsiz Muhalefet*, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 13.

⁹⁰ İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 14.

oluşturdu⁹¹. Bu etkileri azaltmak isteyen CHP, Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi ve Toprak Mahsulleri Vergisi gibi yeni düzenlemelerle gelir elde etmek istedi. Bunlardan özellikle köylülerin ürünleri üzerinden alınan Toprak Mahsulleri Vergisi, -halkın çoğunluğunun köylerde yaşadığı düşünüldüğünde- zaten kırk kanaat geçinen halkı hükümetle karşı karşıya getirdi⁹². Nitekim çok partili hayata geçişle birlikte muhalefet partilerinin en fazla eleştirdiği konuların başında ekonomik sıkıntılar geldi. İzinsiz Muhalefet, MP'nin sözcüsü olarak hem parti temsilcilerinin eleştirilerini hem de yazar kadrosunun düşüncelerini okuyucuyla buluşturdu.

Derginin ekonomi eleştirileri konusundaki yayın çizgisi kronolojik açıdan değerlendirildiğinde, İkinci Dünya Savaşı'nın bir kırılma noktası olarak alındığını söylemek mümkündür. CHP bu dönem eleştirilerine, savaş koşullarının getirdiği zorunluluklar şeklinde cevap verirken takip edilen devletçilik politikasının da arkasında durmuştur. Bu bağlamda savaş yıllarında İktisat ve Ticaret, sonrasında da Devlet Bakanlığı görevlerinde bulunan Cemil Sait Barlas'ın gelen eleştirilere yönelik yaptığı açıklamalar tartışmalara sebep olmuş, İzinsiz Muhalefet de bu tartışmaların MP tarafını temsil etmiştir. Barlas, ülkede tüten fabrika bacalarının CHP'nin devletçilik anlayışının eseri olduğunu, İkinci Dünya Savaşı'nın olağanüstü koşullarında halkın zaruri ihtiyaçlarının da bu fabrikalardan temin edildiğini belirterek dönemin ekonomi politikalarını savundu. CHP'nin, ne bir zümrenin başka bir zümreyi istismar etmesine ne de devlet kapitalizminde olduğu gibi ferdin devletin kölesi olmasına müsaade ettiğini belirtti. *“Bize kara vicdanlı, baykuş ruhlu bazıları 25 senedir memleketi istismar ediyor dedikleri zaman vücuda getirilen eserlerin verdiği vicdan huzuru içinde söylenenlere omuz silkip geçiyoruz”* diyen Barlas'ın açıklamaları İzinsiz Muhalefette eleştiri olarak karşılığını buldu. Derginin *Bize Göre* adlı köşesinde *Bir Yazar* mahlaslı yazı -Barlas'ın konuşmasındaki tüten fabrika bacalarına göndermede bulunularak- *“Tüten Bacalar”⁹³* başlığını taşıyordu. Yazıda, ülkede işsizliğin, karaborsanın, suistimalin, açlık ve hastalıkların arttığı, senede kırk bin kişinin veremden öldüğü, dağılmış aile yuvaları ile giderek büyüyen ahlak buhranına karşılık tüten bacaların ise Hitler Almanya'sında, Mussolini İtalya'sında, Japonya'da ve Rusya'da da mevcut olduğu belirtiliyordu. Yani tüten bacalar modern ve gelişmiş ülkelerin simgesi değildi. Bu sefalet tablosunun ressamı kimdi?: CHP.

Derginin ekonomi yazılarının birçoğu konunun uzmanı kişilerce ele alınıyordu. Bunlardan biri de Mali Müşavir Seyfi Afir'di. Afir'e göre ekonomik istikrar ancak demokratik teamüllerle iktidar olmuş hükümetlerle sağlanabilirdi. Serbest ve demokratik esaslara dayanmayan seçimlerle iş başına gelen iktidarlar halka verdiği sözleri unuttuğu gibi ekonomi konusunda da hazinenin menfaatini halkın menfaatinden üstün tutmaktaydı. Bu durum aynı zamanda vergi adaletsizliği

⁹¹ Ercan Haytoğlu, “Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasî Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *PAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 1997, s. 49-51.

⁹² Temizgüney, *age.*, s. 26.

⁹³ İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 3.

başta olmak üzere çeşitli ekonomik sorunları da beraberinde getirmekteydi⁹⁴. Afir gibi Şevki Dağdelen de demokrasi ve ekonomi arasında doğrudan bir bağ olduğunu düşünüyordu. Bu sebeple ekonomik problemlerden bahsettiği yazısında, milletin ilk vazifesinin güvenilir bir hükümete kavuşmak olduğunu belirtiyordu. Dağdelen'in ekonomi eleştirileri ise CHP'nin İkinci Dünya Savaşı yıllarında takip ettiği politikalarına yoğunlaşıyordu. Savaşa girilmemesine rağmen ekonominin kötü yönetilmesinden kaynaklı sıkıntılar; ziraata gerekli bütçenin ayrılmaması ve üretimin durma noktasına gelmesi gibi sebeplere bağlanıyordu⁹⁵. Dağdelen'in eleştirileri aslında DP'lilerce de sıklıkla gündeme getiriliyordu. DP'ye göre, savaşa girmemiş olmakla birlikte sanki savaşa girmiş gibi sıkıntı içinde olunmasının nedeni alınan yanlış ekonomik kararlardı. Özellikle Bayar, CHP'nin savaş yıllarında takip ettiği ekonomi politikalarını yerden yere vuruyor, bu dönemde üretimi arttırıcı tedbirler alınmadığından devletin vatandaşın üretimine el koyma gibi bir yöntemi benimsemek zorunda kaldığını, bunun sonucunda da ülkede karaborsanın hızlı bir şekilde yükseldiğini belirtiyordu⁹⁶.

Dergide, ekonomiye yönelik eleştiri yazılarının bir kısmını da MP'li isimlerin parti toplantı ve kongrelerinde yaptıkları konuşmaları oluşturuyordu. Partinin önemli isimlerinden Ahmet Oğuz, son dört yılın ekonomi politikalarını ve 1950 yılı bütçesini eleştirdiği konuşmasında, iktidarın uzun yıllar denk bütçe iddiasına rağmen zirai, sanayi ve ticari gelirlerin azalmasına bağlı olarak milli gelirin ve üretimin düşmesinin dış ticareti de etkilediği ve bütçe açığına sebebiyet verdiğini belirtiyordu. Bu açığı kapatmak için de Marshall yardımlarının amacının dışında kullanıldığının altına çiziyordu. Oğuz'un dikkat çektiği bir diğer husus da hayat pahalılığı, işsizlik ve vergi adaletsizliği⁹⁷.

İzinsiz Muhalefette CHP'nin ekonomi politikalarının sıklıkla işleyen yazarlardan biri de *Zöbü* mahlasını taşıyordu. *Zöbü*, *İğneyi Kendine Çuvaldızı Başkasına* başlıklı köşe yazılarında ekonomi konusunu gündeme getiriyor, ülkenin yıllarca gelişemediğini belirtiyordu. Nihat Erim'in Türkiye'nin yirmi sene sonra küçük bir Amerika olacağına dair sözlerini eleştiren *Zöbü*, iki yüz sene sonra dahi Erim ve partisinin memleketi Amerika'nın bir tek şehri kadar düzeltecek kabiliyete sahip olmadığını söylüyordu. Marshall yardımlarına da göndermede bulunan *Zöbü*, "*Demek ki Türkiye'yi Amerika yapacak Erim ve partisi değil Amerikalılarmış.*"⁹⁸ sözleriyle ülke ekonomisinin dışardan gelen yardımlarla idare edilmeye çalışıldığını ifade ediyordu. İzinsiz Muhalefetin MP'nin sözcüsü olarak ekonomi eleştirileri ülkede işsizlik, açlık, suistimal, vurgun, karaborsa ile bir sefalet tablosu üzerinde yoğunlaşıyordu.

⁹⁴ İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 4.

⁹⁵ İzinsiz Muhalefet, 26 Mart 1950, S. 13, s. 2, 16.

⁹⁶ Burgaç, agm., s. 166.

⁹⁷ İzinsiz Muhalefet, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 8-9, 11.

⁹⁸ İzinsiz Muhalefet, 6 Ocak 1950, S. 2, 5.

CHP'nin ekonomi politikaları doğrultusunda eleştirildiği konulardan biri de köy ve köylünün sorunlarıydı. MP'nin parti programında, devletin ve toplum yapısının temelini oluşturan köy ve köylünün bütün sorunları ile ilgilenilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Köy ve köylü sorunları, MP'nin seçim propagandalarının da önemli dayanaklarından biri oldu. MP'nin propagandalarında CHP; ülkeye yıllarca zulüm etmek ve halk ile köylünün sefaletini arttırmaktan başka bir şey yapmamakla itham ediliyor, bu partiden ülkeye hayır gelmeyeceği, partinin ölmüş olduğu söyleniyordu⁹⁹. Parti temsilcilerinden Arna bir konuşmasında, köylerin ve köylünün kalkındırılması gerektiğini, iktidarın köylerde yeterince teşkilatlanma sağlayamadığını, ayrıca köylünün sürekli fedakârlık yapmak zorunda bırakılmasının da haksızlık olduğunu ifade ediyordu. Yine “*Köylü, CHP tarafından kâfi derecede soyulmuş, yorgun, takatsız ve hasta olarak toprağın üstüne düşmüştür*” diyen Arna, bu eleştirilerini daha da keskinleştiriyordu¹⁰⁰. Konuyla ilgili çok sayıda yazının yer aldığı İzinsiz Muhalefet dergisi ise MP ile uyumlu bir düşünce etrafında birleşiyordu. Dergide, “*Önce Köy*” başlıklı özel bir sayfaya ve *Köycü* mahlası ile yazılara yer verilmesi, konunun ne kadar önemsedğini gösteriyordu. Köycü'ye göre köy ve köylüler kalkınmadıkça ülkenin kalkınması mümkün değildi. CHP'liler nutuklarında “*Köylü Efendimizdir*” demelerine rağmen çeşitli problemlerle boğuşan köylüleri yıllarca ihmal etmişlerdi. Köylünün bu perişan hâline karşılık CHP, Savaronalar, hususi trenler ve tayyareler, saraylar ve meclis binaları ile lüks ve gösterişin temsilcisiydi. “*Köylülerimizin dertlerine deva bulmak her vatanperverin birinci vazifesidir*” diyen yazar tek kurtarıcı olarak da MP'ye işaret ediyordu¹⁰¹. *Önce Köy* sayfasının yazarlarından Şevki Dağdelen ise yıllarca iktidar tarafından ihmal edilen köylünün hak ettiği refaha ulaşabilmesi için öncelikle ülkenin CHP zihniyetinden kurtarılması gerektiğini vurguluyor, 1950 seçimlerinin yaklaştığı bu dönemde köylüyü uyanık olmaya çağırıyordu¹⁰².

Konuyla ilgili etkili yazılardan biri de Baha Mecit Karabağlı tarafından kaleme alınan “*Köy edebiyatı değil fülüyat istiyoruz*”¹⁰³ başlıklı yazıydı. Köylü milletin efendisidir denilmesine rağmen İstiklal Harbi'nden beri bir türlü köy kalkınmasının ciddiyetle ele alınmayıp sürekli zaman kaybedildiğinin belirtildiği yazı, dünyanın en bakımsız yerlerinin Türk köyleri olduğu eleştirisiyle devam ediyordu. MP'nin 1950 seçimlerinde Sinop milletvekili aday olarak göstereceği Kadri Musluoğlu da *İbret Levhaları*¹⁰⁴ adlı yazısında yine köy sorunlarına değiniyor, büyük bir sefalet içinde olan köylülerin ısınmak için ahır sekilerinde yaşadıkları,

⁹⁹ Adnan Ferruh Pancaroğlu, *Yakın Tarihimizde Millet Partisi Olgusu (1948-1977)*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Afyonkarahisar 2006, s. 23.

¹⁰⁰ Temizgüney, *age.*, s. 37, 160.

¹⁰¹ Dergideki köy ve köylü sorunlarına ışık tutan yazıların çoğunluğu, yaşanan olumsuzlukların önüne geçmek için halktan gerçek muhalefet partisini (MP) desteklemeleri noktasında birleşiyordu.

¹⁰² İzinsiz Muhalefet, 20 Ocak 1950, S. 4, s. 12, 16.

¹⁰³ İzinsiz Muhalefet, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 2.

¹⁰⁴ İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 7.

biraz daha durumu iyi olanların bile tezekle ısındıkları eleştirisinden sonra MP'nin köylünün refah ve saadeti davasını esas umdeleri arasına aldığını belirtiyordu.

İzinsiz Muhalefete göre köylünün CHP idaresi tarafından hatırlandığı tek dönem seçim zamanlarıydı. CHP'nin her türlü lüksüne karşılık Anadolu'da hala pek çok köyün yolu dahi bulunmuyordu. Mevcut yollar ise kışın kapandığı için çevreyle bütün bağlantıların kesildiği, doktor, hastane ve ilaç gibi sağlık hizmetlerinden mahrum kalındığı ifade ediliyordu. Yine okul ve öğretmen eksikliği dolayısıyla eğitimin yetersizliği köylülerin diğer sorunları arasındaydı. Bu ihtiyaçlarının yanı sıra yaşanan sel felaketleri ve haşerat saldırıları zaten yaşam koşulları kötü olan köyleri daha da yaşanmaz hale getiriyordu. CHP yönetimince ihmal edilen köylerin ve köylülerin diğer ülkelerdekilerle refah seviyesi ve yaşam koşulları üzerinden karşılaştırması yapılıyordu. Yaklaşan seçimlerde oylarının çalınmaması için dikkatli olmaya çağrılan köylülerin %95'i CHP'li olan muhtarların baskısı¹⁰⁵ ve jandarmaların tehdidinden uzak bir şekilde serbestçe oy kullanabilmeleri gerektiği hatırlatılıyordu¹⁰⁶. Bu eleştiriler karşısında CHP'nin 1950 seçim beyannamesinde köylülerle ilgili ifadelerle de yer verilmiş, köylünün ağır hayat koşullarının daha iyi bir duruma getirileceği belirtilmişti.

Köy ve köylülerle birlikte sorunlarına dikkat çekilen bir diğer unsur da işçilerdi. CHP, çok partili hayata geçişle birlikte İş Kanunu üzerinde iyileştirici bazı düzenlemeler yapılsa da grev hakkı verilmemişti. 1950 seçimleri yaklaşırken işçi hakları ve grev tartışmaları CHP'yi eleştiri noktasında muhalefetin kullandığı argümanlardan biri oldu. DP ideolojik olarak karşı olmakla birlikte grev olgusunu yoğun bir şekilde propagandalarına konu edinirken, işçileri kendi tarafına çekmeye çalışmıştır. Buna karşılık CHP, grevin “milli birlik ve beraberliği” bozucu etkilerine değinerek, konu hakkındaki olumsuz tavrını devam ettirmiştir¹⁰⁷. İşçilerin sorunları ve hakları meselesi bir propaganda aracına dönüşmüştür. Daha çok grev hakkı tartışmaları çerçevesinde şekillenen bu konu MP'nin de üzerine eğildiği hususlardan olmuştur. Nitekim parti programının 121. maddesi işçiye grev hakkı verilmesiyle ilgiliydi. İzinsiz Muhalefette bu minvalde işçi ve grev hakkını konu alan çok sayıda yazının kaleme alındığı görülmektedir. Ö. Faruk Kurt, İş Kanunu, sendika ve grev hakkı konusunda iktidarı eleştirirken¹⁰⁸ MP'li Saadet Kaçar ise “*Seçimler*

¹⁰⁵ Seçim süreci yaklaşırken köylülerin endişeleri de artıyordu. Bu endişeler ve köylü üzerinde oluşturulan baskılar Cumhuriyet gazetesi yazarı Necdet Evliyagil tarafından kaleme alındı. Evliyagil köylülerle yaptığı röportajları “*Seçimlerin Arifesinde Köylü Seçmenlerin Duyduğu Endişe*” başlıklı bir yazı ile gazete sayfalarına taşıdı. CHP'nin bir nahiyede yaptığı toplantıya katılmayan köylüleri muhtarın köy meydanında toplayarak; hükümet mahsulünüzü almayacak, size hayvan vermeyecek şeklinde tehdit ettiği, buna karşılık köylülerin “Ne yapalım beyim sen söyle... Biz mahsulümüzü satamazsak, tarlalarımızı sürececek hayvan bulamazsak... o zaman git, ahacık şu karşıdaki yardan kendini aşağıya salıver...” şeklinde dert yandıkları belirtiliyordu (Sinan Yıldırım, “1950 Seçimleri ve Propaganda”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 6, 2004, s. 137).

¹⁰⁶ İzinsiz Muhalefet, 10 Mart 1950, S. 11, s. 4-5.

¹⁰⁷ Yıldırım, agm., s. 145.

¹⁰⁸ İzinsiz Muhalefet, 27 Ocak 1950, S. 5, s. 6, 15; İzinsiz Muhalefet, 17 Şubat 1950, S. 8, s. 10.

*Arifesinde*¹⁰⁹” başlıklı yazısında CHP ve DP’nin bir “seçim sıtması” içinde kıvrılmakta olduklarını ve her iki tarafın da işçinin en tabii hakkı olan grev konusu bir rekabet vasıtası şeklinde kullandıklarını belirtiyordu. İshak Muammer Fındıklı de demokratik ülkelerdekilerle mukayese yaptığı yazısında, Türkiye’de en fazla oy sayısına sahip olmasına rağmen köylü ve işçilerin durumlarının perişan olduğunu ifade ediyordu.

Büyük bir sefalet içinde bulunan köylü ve işçilerin yanı sıra mevcut sağlık hizmetleri ise zaten çok yetersizdi. İzinsiz Muhalefet daha çok konunun uzmanlarınca ele alınan yazıların yanı sıra halktan gelen şikâyet mektuplarına da yer vererek salgın hastalıklar, hastane ve doktor azlığı, insanların çok pahalı olan ilaçları alamadığı gibi hususlarda CHP yönetimini sağlık politikaları nedeniyle eleştirmektedir. Bu bağlamda Dr. Malik Yazar’a ait “*Verem illetine karşı aciziyetimizin sebepleri?... Cezasız kalmış millet katilleri*¹¹⁰” isimli yazıda CHP’nin yanlış politikaları sebebiyle halkın işsizlik ve fakirlikten doğru düzgün beslenemediği, giyinemediği ve ısınamadığı için verem hastalığının ağır bir seyir takip ettiği belirtiliyordu. Tedavi için gerekli ilaçlar ise uygulanan gümrük vergisinden dolayı çok pahalı olup halkın alamadığı, sonrasında bu ilaçlardan vergi kaldırılrsa da hastanelerin yetersizliğinin de veremle mücadeleyi olumsuz etkilediği vurgulanıyordu. *İki Yol Var... Ya Hürriyet, ya İstibdat!*¹¹¹” diyen Yazar bir başka yazısında da veremden ölenlerin sayısının çokluğuna dikkat çekerek CHP’nin ülkeyi büyük bir felakete sürüklediğini ifade ediyordu. Buna karşılık CHP’nin milyonluk meclis binalarını ve sergi saraylarını hastanelere tercih ettiğini iddia eden Yazar, lüks ve israf içindeki iktidarın halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğunu belirtiyordu.

Halktan gelen şikâyet mektupları da sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu yönündeydi. Doktor, hastane ve ilaç gibi sağlık hizmetlerinden yararlanamayan halkın yoksulluktan, açlıktan ve hastalıktan inim inim inlediği vurgulanıyor, tüm bunlardan dolayı CHP suçlanıyordu. Örneğin doğunun en gelişmiş şehri olarak bilinen Erzurum’da hastaların hastane ve tedavi imkânlarından mahrum bir şekilde can verdikleri belirtiliyordu.

İşte tüm bu gerekçeler halkın, onun tek temsilcisi olarak MP’nin ve sözcüsü konumundaki İzinsiz Muhalefetin CHP yönetimine karşı eleştiri oklarını çevirmesinin sebebiydi. Hicivli bir anlatımla CHP’yi eleştiren çok sayıda yazıya imza atan ve *Fıkracı* mahlasını kullanan yazar, yine gerçekleşmeyen hayali röportajlar üzerinden halkın iktidara neden sırtını çevirdiğini açıklıyordu. CHP dönemi politikalarının tenkite uğradığı bu yazılardan Dale Carnegie ile yapılan hayali röportaj dikkat çekicidir¹¹². Geniş bir geziden sonra Türkiye’ye gelen

¹⁰⁹ İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 8-9.

¹¹⁰ İzinsiz Muhalefet, 10 Şubat 1950, S. 7, s. 12-13.

¹¹¹ İzinsiz Muhalefet, 17 Mart 1950, S. 12, s. 3.

¹¹² İzinsiz Muhalefet, 3 Şubat 1950, S. 6, s. 2, 15.

Carnegie, gezi gözlemleriyle ilgili bilgiler veriyordu. Kahire’de bir tarafta lüks, diğer tarafta sefalet içinde adeta karşı karşıya yaşayan insanlar arasında korkunç bir sınıf farkı olduğunu belirtiyordu. Carnegie’nin bu gözlemleri ise Fıkracı tarafından Türkiye’deki benzer bir tabloyla İstanbul üzerinden değerlendiriliyordu: *“Bizde de Beyoğlu cihetinin asfaltlı yolları ile Edirnekapı, Topkapı, Yenikapı gibi “kapı”lı semtlerin çamur deryalarını göreceğ olursa bunun içtimai değil de beledi sebepleri karşısında aklını oynatır.”* diyerek İstanbul’da bile belediye çalışmalarından dolayı semtten semte değişen farklılıklara dikkat çekiyordu. Bu hayali röportajda Carnegie gazetecilerin sorularını da yanıtlıyordu. Soru sorma sırası Fıkracıya gelince: *“Üstat yeni bir eser yazacak mısınız?”*. Carnegie: Dost Kazanmak Sanatı adlı eserinin çok başarılı olmasından dolayı, şimdi de tam tersi bir eser yazdığını, candan dostları soğutup düşman etmek illeti adlı bir eser hazırladığını belirtiyordu. Zaten sırf bunun için Türkiye’ye geldiğini belirten Carnegie’nin sözleri Fıkracı’nın düşüncelerinin yansımasydı.

“Bu memlekette inkılâbı yapan, hasta bir imparatorluktan dipdiri ve zinde, genç bir devlet yaratan Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyet Halk Partisi nasıl olurda çeyrek asır içinde bütün nüfusu kendinden soğuttu, adeta kendini düşman etti? İşte bunu mahallinde inceleyip yeni eserimi tevsik etmek gayesiyledir ki memleketinize gelmiş bulunuyorum. Ben düşmanı dost etmenin yolunu buldum, yazdım ve şöhret kazandım. Sizin CHP candan minnettar ve gönülden sadık milyonlarca dostu az zamanda kendisine düşman etmenin sırrını keşfetti ve bunda şaşılacak bir başarı gösterdi”. Görüldüğü gibi Fıkracı, hayali Carnegie röportajı ile CHP’nin iktidar yıllarında kuruluş çizgisinden uzaklaşarak uyguladığı politikalar sebebiyle adeta halkın düşmanlığını kazandığı vurgusu yapıyordu.

Fıkracının Carnegie röportajı büyük ilgi uyandırmıştı. Öyle ki ülkesine dönen Carnegie kısa bir süre sonra bu defa da bir mektup göndermişti. Mektubun konusu ise yine CHP politikalarını eleştiri için oluşturulmuştu. Carnegie mektubunda, aslında daha önce Türkiye’ye *“Düşman nasıl kazanılır?”* eserini değil de *“Üzüntüyü bırak yaşamaya bak”* adlı kitabının ikinci cildini yazmak için geldiğini belirtiyor, bu ülkeyi tercih etmesinin sebebini açıklıyordu. Buna göre, Türkiye’de iktidarı elinde bulduran partinin halkın parasızlık, susuzluk, telefonsuzluk, otelsizlik, nakil vasıtasızlık gibi yaşadığı olumsuzluklarla birlikte taraftarlık, yolsuzluk ve suistimaller karşısında vurdumduymazlığı ilgi çekici gelmişti. Çünkü her biri başlı başına gerçekten demokrat bir memlekete bir değil bir düzine kabineyi yere serecek bu mahrumiyetler karşısında CHP’lilerin üzüntüyü bırakıp zevkine baktığını haber almış ve işte bu yüzden mahallinde incelemelerde bulunmak üzere Türkiye’nin yolunu tutmuştu.

Görüldüğü gibi derginin eleştiri yazılarının büyük çoğunluğu CHP üzerine yoğunlaşmaktaydı. Dönemin politikaları eleştirilmekte ve artık tek parti idaresinin son bulması gerektiği her fırsatta dile getirilmekteydi. Dergiye göre, CHP bir an önce iktidardan çekilmeliydi. Çünkü Türkiye’de çok partili hayata geçiş süreci bile çok

sancılı olmuş, bir gereklilik üzerine ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan iki kutuplu dünyada, devletler yaşayabilmek için bu iki taraftan birini tutmak zorunda kalmıştır. Türkiye de bu gerek doğrultusunda demokrasi tarafında görünmek için çok partili hayata geçileceğini duyurmuştur. Yani bu bir demokrasi özlemi değildir. Dolayısıyla iç ve dış politika gereği doğan bu hareketin önüne geçmeye çalışan unsurların başında yine CHP gelmektedir. Tek parti rejimi takip ettiği eğitim, kültür, siyasi ve ekonomi politikalarında büyük hatalar yapmıştır. İltimas ve liyakatsizlikle sadece kendi yandaşlarına iş sağlamıştır. Devlet kurumları arasında işbirliği bozulmuştur. Altı yıllık savaş döneminde bol kadro ile idare sistemi ile geniş bir memur yığını oluşturmuştur. Yine aynı dönem zengin daha zengin fakir daha fakirleşmiştir. Devletçi yaklaşım sadece bir zümrenin faydasına olurken özel teşebbüs de engellemiştir. CHP aynı zamanda bir parti için uzun ve yıpratıcı iktidar hayatının tabii ömrünü çoktan doldurmuştur. Siyasi ferahlama ancak onun iktidardan çekilmesi ile mümkündür¹¹³.

Şüphesiz ki uzun yıllar devam eden tek parti rejimi, bu süreçte yaşanan siyasi ve toplumsal problemler nedeniyle yıpranmıştır. Buna bir de İkinci Dünya Savaşı yıllarının ekonomik sıkıntılara çare olmak üzere alınan ağır vergilerin eklenmesi zaten kırk kanaat geçinen halkı hükümetle karşı karşıya getirmişti. Ayrıca CHP'nin antidemokratik uygulamaları iktidara karşı muhalefeti gün yüzüne çıkarmıştır. Bu anlayışla kurulan MP ve onun basındaki sözcüsü İzinsiz Muhalefet, CHP'yi eleştirmekten geri durmadı. Ancak bu eleştiriler iktidarın pek hoşuna gitmedi. Derginin sahibi Arna İzinsiz Muhalefette, Cumhurbaşkanı İnönü'yü Osmanlı dönemi kişisel egemenliğini devam ettiren diktatöre benzeten ve adli makamların iktidara hizmet ettiğini iddiasıyla sistemi ve iktidarı eleştirdiği "Kıyamet" adlı yazısı sebebiyle CHP döneminde tekrar tutuklandı¹¹⁴. Daha önce Arna'nın rahatsızlığı sebebiyle sayfa sınırlandırmasına giden dergi, onun tutuklanmasından sonra yayın hayatına son verdi.

Sonuç

Çok partili hayata geçiş sürecinde yayımlanmaya başlayan İzinsiz Muhalefet, döneminin önemli muhalefet dergilerinden biri oldu. 30 Aralık 1949-10 Nisan 1950 tarihleri arasında toplam 14 sayı yayımlanan İzinsiz Muhalefet dergisi, MP'nin basındaki sözcülüğünü yaptı. MP'nin teşkilat, kongre ve toplantı gibi faaliyet haberleri ile seçim kampanyalarını sayfalarına taşıdı. Bir taraftan parti politikalarını halka duyurmaya çalışırken diğer taraftan CHP ve DP'ye yönelik eleştirileri yazılarıyla da dikkatleri üzerine çekti. CHP ve DP minvalinde geliştirilen muhalefet çizgisi daha çok iktidarı hedef aldı. Derginin yayın misyonunda DP, sözde muhalefet, iktidarla işbirliği yapan muvazaa partisi, sahte hürriyet kahramanları

¹¹³ Hasan Eltez, "CHP iktidardan neden çekilmelidir", *İzinsiz Muhalefet*, 3 Mart 1950, S. 10, s. 4.

¹¹⁴ Arna, "Kıyamet", *İzinsiz Muhalefet*, 26 Mart 1950, S. 13, s. 3.

şeklinde anlam buldu. Oysaki bu partinin kurucuları yıllarca CHP’de siyaset yapmış kişilerdi. Buna rağmen parti ve kurucuları muhalif anlayışları üzerinden eleştirildi. CHP ise yıllarca ülkeyi yöneten iktidar partisi olarak asıl eleştirilerin hedefindeydi. Antidemokratik uygulamaları ile diktatör yönetimin temsilcisi, hayat pahalılığı, bütçe açıkları ve halk arasındaki gelir eşitsizliği gibi ekonomik problemlere karşılık lüks ve şatafat düşkün bir parti olarak yansıtıldı. Bu diktatör yönetim anlayışının en önemli temsilcisi görülen İnönü ise Hitler ve Mussolini örneğinde resmedildi. Bu algının oluşmasında şüphesiz ki MP’nin kurucu ve derginin yazar kadrosunda yer alan kişilerin muhalif kimliklerinden dolayı gözaltı, yargı ve tutuklanma kararları etkili oldu. Örneğin MP’nin kurucularından ve derginin sahibi Fuat Arna, CHP iktidarı döneminde muhalif yazılarından dolayı çok kez takibata uğradı ve tutuklandı. Aynı zamanda partinin önemli isimlerinden Sadık Aldoğan ve Osman Bölükbaşı da benzer baskılara maruz kaldı. Kişi hak ve özgürlüklerin karşısında duran, fikir hürriyetini hiçe sayan, antidemokratik kanunların düzenleyicisi ve uygulayıcısı olarak CHP, bu kişilerin yaşadıkları tüm olumsuzlukların da sebebiydi. Dolayısıyla dergide, çok uzun iktidar sürecinin tek parti zihniyeti olarak CHP ile ilgili eleştiri yazılarının çokluğu dikkat çekmektedir.

CHP ve DP eleştirilerinin yanı sıra siyaset noktasında farklı konuların yer aldığı dergide, şüphesiz ki yaklaşan seçimler belirleyici oldu. MP’nin basın sözcülüğünü yapan dergi, aynı zamanda seçmen kitlesini dikkate alarak gençlerle özellikle üniversite öğrencileriyle ilgili yazılara da yer verdi. Bu bağlamda partinin gençlerden beklentilerine yönelik yazıların yanı sıra MP’lilerin üniversite öğrencileriyle bir araya geldiği toplantı ve yaptıkları konuşmalar dergi sayfalarına taşındı.

Dergide dünya gündemiyle ilgili konularda da çok sayıda yazı yer aldı. Uzakdoğu’daki gelişmeler, Berlin meselesi, Rusya’da yükselen Yahudi düşmanlığı, Suriye ve Irak gibi Ortadoğu ülkeleri ile Bulgaristan’ın durumu değerlendirildi. Soğuk Savaş döneminin hissedilmeye başladığı bu yıllarda ülkelerin birbirlerine üstünlük kurmak için girdikleri silahlanma yarışı tedirginlikle takip edildi. Nükleer silahların geliştirilmesi, ABD ve Rusya tarafından atom ve hidrojen bombalarının üretimine dair haberler de dergi sayfalarına taşındı. Bununla birlikte İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetlerin Türkiye’den istekleri ile bozulan ilişkiler iki kutuplu yeni dünya düzeninde Türkiye’nin yönünü batıya çevirmesine neden oldu. Rusya’nın tarihi emelleri ile örtüşen bu istekler Türkiye’de Sovyet düşmanlığını arttırdı. Dolayısıyla derginin dış politika haberlerinde Rusya’nın düşman kimliği ile ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Buna karşılık ABD ise dost ülke anlayışından ziyade Marshall çerçevesinde Türkiye’ye yapılan ve amacı dışında kullanılan yardımlarla anıldı.

Sonuç olarak demokrasinin gereği olarak her ne kadar çok partili hayata geçilse de demokratik eğilimlerin anlaşılması ve oturması kolay olmadı. İzinsiz Muhalefetin eleştirileri MP ilişkileri de dikkate alındığında iktidarın yakın takibine

uğradı. MP'lilerin yargılanma ve tutuklanma süreçlerinden dergi de etkilendi. Dergi, sahibi ve aynı zamanda MP'nin kurucuları arasında yer alan Fuat Arna'nın tutuklanmasından sonra 14. son sayısıyla yayın hayatını noktaladı.

Kaynakça

Sürelî Yayınlar

Dün ve Bugün

Kudret

Akşam

Son Saat

Araştırma Eserleri

Akın, Fehmi, “12 Temmuz Beyannamesi'nin Türk Siyasi Tarihindeki Yeri ve Önemi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7/2, 2009, s. 92-109.

Başgil, Ali Fuat, “Teşrii Masuniyet Meselesi Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 17. Maddesi Üzerine Bir Etüd”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, VII/1, 1941, s. 3-39.

Bölükbaşı, Osman, *Suikast İftirasının İçyüzü ve Celâl Bayar*, Ankara 1949.

Burğaç, Murat, “1946 Genel Seçimlerinde Propaganda”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 13/26, Haziran 2013, s. 163-184.

Çaylak, Adem, “1946-50 Arası Dönemde Müfrit Muhafazakâr Demokratlar ve Türk Demokrasisinin Almış Olduğu Biçim”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62/1, s. 17-42.

Emre Kaya, Ayşe Elif, “Demokrat Parti Döneminde Basın-İktidar İlişkileri”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 39, 2010, s. 93-118.

Erkenci, Hüseyin, “Memurun Muhakemat-ı Hakkında Kanunu Muvakkat Üzerine Düşünceler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 11/1, Ocak 1999, s. 11-22.

Feridunoğlu, İsmail Cem, “Çok Partili Siyasi Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44, 2016, s. 1047-1062.

Haytoğlu, Ercan, “Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasî Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *PAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 1997, s. 46-56.

İnan, Süleyman, “1949’da İnönü ve Bayar'a Suikast İddiası: Reşat Aydın'ın Olayı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4/11, Haziran 2005, s. 201-230.

Pancaroğlu, Adnan Ferruh, *Yakın Tarihimize Millet Partisi Olgusu (1948-1977)*, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Afyonkarahisar 2006.

Şeker, Kadir, “İnönü Dönemi Basın Hayatı ve 1948-50 Arasında CHP ile Muhalefet Arasında Basın Alanında Yaşanan Tartışmalarda Merzifon Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 2011, s. 39-54.

Şeyhanlıoğlu, Hüseyin, “12 Temmuz Beyannamesi’nin Siyasal Etkileri ve Önemi Siyasal Hayatımızda Çatışma Çözümüne Bir Başarı Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 2012, s. 77-100.

Tekmen, Fethiye, *Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Demokrat Parti ve Kudret Gazetesi (1946-52)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2019.

Tellal, Erel, *Uluslararası ve Bölgesel Gelişmeler Çerçevesinde SSCB-Türkiye İlişkileri (1953-1964)*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 2000.

Temizgüney, Firdes, *Üç Devirde Bir Muhalif Fuat Arna*, Hitabevi Yayınları, Ankara 2019.

Yeşilçayır, Neşe, “Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27/79, 2011, s. 131-192.

Yıldırımaz, Sinan, “1950 Seçimleri ve Propaganda”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 6, 2004, s. 131-157.

Yıldız, Nuran, “Demokrat Parti İktidarı ve Basın”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, LI/1, 1996, s. 481-505.